

A régizene angyalhangú
csembalistája – Andrejszki
Judit | **6.**

Adatok a XVI. századi
(Máramaros)Szigetről | **26.**

Ásatások a váradi várban
a XIX. század végén | **30.**

Kiállított festményeit
elajándékozta – Molnár
Zoltán portréja | **35.**

Várad *folyóirat*

Kulturális, közéleti havilap • Nagyvárad, 2022. február • II. (XXI.) évfolyam 2. (203.) szám • **Ára 10 lej**

Téli varázs

4.

Új ösztöndíjasokat segít a Nyilas Misi Program

A kolozsvári székhelyű Nyilas Misi Tehetségtámogató Egyesület 2021-ben meghirdetett pályázatára 150 pályázat érkezett. Az egyesület kuratóriuma egységes ismérvek szerint értékelte ezeket, figyelembe véve az ígéretes tehetséget, a rászorultságot és a tanuló esélyeit csökkentő tényezőket egyaránt. Az értékelés alapján szeptember 1-től negyvenhatan kerültek be a tehetségtámogató programba, amely tanulmányaik végéig támogathatja őket.

Az új ösztöndíjasok száma megyék szerint a következőképpen oszlik meg: Bákó 1, Bihar 5, Fehér 1, Hargita 16, Kolozs 4, Kovászna 6, Maros 4, Máramaros 2, Szatmár 3, Szilágy 4. A kiemelt összegű Bánffy Miklós ösztöndíjra – kiváló eredményei és szociális háttere folytán – egy Bihar megyei XI. osztályos tanulót talált érdemesnek a kuratórium. Az öt Bihar megyei új ösztöndíjas közül egy-egy margittai, érkeserői és bihari, kettő pedig nagyváradi.

Tanulmányi évfolyamok szerint a 46 friss ösztöndíjas közül 16 fő VII. osztályos, 14 VIII.-os, 5 IX.-es, 6 X.-es, 5 XI. osztályos a 2021/2022-es tanévben. Ők a szeptember-december közti időszakra meg is kapták az ösztöndíjukat – tudatja közleményében az egyesület.

További 50 pályázót szintén ösztöndíjra érdemesnek talált a kuratórium. Ők a támogatási keret szűkössége miatt várólistára kerültek, és annak függvényében juthatnak ösztöndíjhoz, hogy lesznek-e új támogatói a programnak.

A 2021. szeptember 1. – 2022. augusztus 31. közötti támogatási évben a program támogatói összesen 147 tanulót és 109 egyetemi hallgatót részesítenek ösztöndíjban, vagyis összesen 256 romániai magyar fiatal tanulmányait segítik anyagiilag és szellemileg.

Fizessen elő lapunkra!

A *Várad folyóirat* előfizetési díja: 3 hónapra 25 lej, 6 hónapra 50 lej, 1 évre 100 lej. A lap előfizethető a Gheorghe Șincai Megyei Könyvtár pénztárában készpénzzel vagy postán pénzesutalvánnyal (mandat postal), az előfizető nevének és pontos lakcímé-

nek, valamint az „Abonament Várad” megjegyzésnek a feltüntetésével: Biblioteca Județeană „Gheorghe Șincai” Oradea; CUI 4687188; Cod IBAN: RO66 TREZ07621G330800XXXX, Trezoreria Oradea. Az előfizetők a lapot postán kapják meg.

Kultúra

4. Téli varázs – Fotókiállítás a váradi városháza tornyában

Kultúra – Szomszédoló

6. A régizene angyalhangú csembalistája – Berettyóújfalui beszélgetés Andrejszki Judittal

Kultúra – Társadalom

9. Felújítják a Sonnenfeld-palotát – A magyar művelődési központ terveiről a magyar kultúra hetében
11. Díjazottak a magyar kultúra napján

Irodalom

12. Csendélet – Tóth Ágnes novellája
14. Fábíán Judit versei

(Fény)képes krónika

15. Téli mese – Kerekes István fotója és története

Irodalom

16. Az ismert katona – Részlet Tar Károly színművéből

Film

20. Feltámadások a Mátrixban – A kultuszfilm negyedik részéről

Könyvespolc

21. Tanulmányok és előadások – A Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár újdonságai
22. A beatzene és a pop-rock inspirálta a tanárnőket – A Tinta kiadó új nyelvkönyvéről

Kultúra

25. A nyelv- és humorérzék viszonyáról – Tiszta beszéd Molnár Judittól

História

26. Adatok a XVI. századi (Máramaros)-Szigetről (1.) – A Kaposvári Egyetem kutatóinak tanulmánya
30. Ásatások a váradi várban a XIX. század végén – Farkas László helytörténeti írása

Fotó

33. Fénybe írt emlékezet – Csoportos fotótárlat a nagyváradi várban

Biharország – Portré

35. Kiállított festményeit elajándékozta – Beszélgetés az érminhályfalvi Molnár Zoltánnal

Biharország – Üdítő

38. Milan Kundera gondolata – Keresztrejtvény nyereménnyel

Társadalom

39. Segélyhívószám gyermekeknek – Egy lépés a kiskorúak bántalmazásának megakadályozása érdekében

Várad folyóirat – kulturális közéleti havilap. **Kiadja** a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár – Nagyvárad, Várad Kulturális Folyóirat Részleg. **Intézményfenntartó:** Bihar Megye Tanácsa. **Szerkesztőség és kiadó:** Nagyvárad, Armatei Române utca 1/A, C épület, II. em. 7. ajtó; telefon: 0259/431-257; 0771/269-647. **Postacím:** 410087 Oradea, str. Armatei Române nr. 1/A, corp C. **E-mail:** biharmegye@gmail.com; bibliobihor@yahoo.com; **internet:**

www.bibliobihor.ro; www.varad.ro; https://varadbiblioteca.blogspot.com. **Szerkesztőbizottság:** Fried Noémi Lujza, Máté Zsófia, Tóth Hajnal. **Munkatársak:** Darabont Éva tördelőszerkesztő, Megyesi Antónia olvasószervező-korrektor; Barabás Zsuzsa, D. Mészáros Elek, Dérer Ferenc, Kocsis Csaba, Molnár Judit, Tóth Ágnes. Készült a Litéra Print Kft. nagyváradi nyomdájában. ISSN 1583-0616

Téli varázs

Tárlat a toronyban

Fehérrel csipkézett fák a palotakertben, a Körös-parton, hósípkát és behavazott gúnyát viselő szobrok, januári esték és tündöklő fények. Csodás a téli város. Van benne valami különös, szép és megnyugtató. E téli csodákat villantja föl fotográfiáin Tóth István fotóművész, az Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület elnöke legújabb kiállításán.

Nagyvárad – Téli éjszaka címmel a váradi városháza tornyában nyílt fotótárlat január 15-én. A kiállítás február 28-ig látogatható,

online pedig az Euro Foto Art Egyesület honlapján (<https://www.eurofotoart.com/efa-exhibitions-halls/efa-digi-gallery-1/>) szemlélhetők meg az alkotások. A tárlatot az Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület szervezte partnerségben a Bihar Megyei Műemlékvédő Alapítvánnyal. Az esemény online is megtekinthető a következő linken: <https://www.facebook.com/EuroFotoArtAssociation/videos/503782824393095>.

A vernisszáson elsőként **Angela Lupșea**, a Bihar Megyei Műemlékvédő Alapítvány igazgatója mondott köszöntőbeszédet, hangsúlyozva a román kultúra napjának (január 15.) és általában a kulturális életnek a fontosságát. **Tóth István** fotóművész a tárlat anyagát mutatta be röviden. Felhívta a figyelmet arra is, hogy a fotográfiák mellett érdemes pillantást vetni a néhai nagyváradi fotográfus, Dinulescu Lazăr (Jan) régi fényképezőgépeire, fotófelszerelés-gyűjteményére a vitrinben; a kollekción Adrian Dușe sebész főorvos családja bocsátotta a fotóegyesület rendelkezésére.

Tekintettel a román kultúra napjára és Mihai Eminescu születési évfordulójára (1850. január 15.), az Emanuil Gojdu Főgimnázium két diákja, Natalia Popa és Roveta Maxim felolvasott néhányat a poéta verseiből. Lapunk szerkesztője, **Tóth Hajnal** a lap januári számából olvasta föl Czilli Aranka kovásznai író, költő, magyartanár két versét (*Burokban; Szavakkal és csendekkel*). Eminescutól pedig a

Fotó: Tóth István AFIAP

A palotakertben

Csodás panoráma toronymagasból

Fotó: Tóth Hajnal

Vernisszázs a toronyban

Szemlélődés a tárlatnyitón

Ce te legeni című verset választotta, amelynek címe magyarul *Vén vadon...* Franyó Zoltán fordításában.

Akinek kedve kerekedett hozzá, a megnyitó után nemcsak a tárlat képeiben gyönyörködhetett, hanem bárki fölmászhatott a toronyba, és kiléphetett a kilátóhelyekre, hogy megcsodálja, esetleg lefotózva megörökítse az onnan látható valóban pazar panorámát.

Különös fények

Tóth István fotóművész alkotása

A régizene angyalhangú csembalistája

Sebestyén Márta és Andrejszki Judit *Angyali szó zengedez* című adventi koncertjén régi századok magyar, illetve más népek karácsonyi dalai szólaltak meg a berettyóújfalui Nadányi Zoltán Művelődési Házban. Másnap Biharkeresztesen a református templomban csendült fel műsoruk, s az est bevételezt a szervezők a helyi katolikus templom felújítására ajánlották fel. Érdekes világ az övék. Sebestyén Márta a népzene világából érkezett, és a szájhagyományban fennmaradt énekeket tűzi műsorára, Andrejszki Judit pedig a régizene nagyasszonya, a magyarországi barokk éneklés angyali hangú művelője, a kéziratok gyűjtemények kiváló ismerője és tolmácsolója. Vele beszélgettünk.

Andrejszki Judit négy esztendőn keresztül Nagyváradon járt a Partiumi Keresztény Egyetemre. Szívébe zárta a várost, ahol sok kedves emberrel találkozott, és ha teheti, visszatér. Legutóbb a magyar kultúra napján muzsikált itt együtt a Musica Profana zenekar tagjaival.

– Nagycsaládban nőtt fel, és maga is öt gyermek anyja. Honnan hozta a zene szeretetét?

– Édesanyám zongorázott, édesapám szaxofonozott a munkája mellett. Játszottak a leány-, illetve a legényegyletben, és édesapám az együttesével esküvőkön is közreműködött. Én voltam a legkisebb a családban, a nyolcadik. A legidősebb bátyám és köztem 17 év a korkülönbség. Hatesztendősen már nagynéni voltam, ami nagy büszkeséggel töltött el. Mindannyian tanultunk zenét. Ha nem tartottunk is rendszeres családi koncerteket, az éneklés mindig jelen volt az életünkben. A nagy utazásokat a gyermekeim is szerették,

Fotó: Mohácsi László Árpád

Andrejszki Judit

ilyenkor papa és mama rákezdte, hogy „ez a nóta, nóta körbejár...”, és valóban mindig rátalált valakire. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola és Gimnázium orgona szakát Lehotka Gábor és Szathmáry Lilla tanítványaként végeztem el, de nem voltam elkötelezett híve a hangszernek, így nem csoda, ha a felvételem sem sikerült. Tizenkilenc évesen talált rám a Musica Profana együttes, azóta is tagja vagyok. Igaz, a régiek közül már csak ketten vagyunk Szabó Zsolttal. Kérdezték: nincs-e kedvem csembalózni? Vettem hatvanezer forintért egy hangszer a Triálban, ami abban az időben még játékbolt volt. Addig gyakoroltam, míg el nem sajátítottam az alapokat. A zenekarral hazai és nemzetközi továbbképzéseken igyekeztünk tökéletesíteni a tudásunkat. Szentendrén volt egy ilyen kurzus, ahol csembalósok közé ültem be. A szomszédban volt egy kontratenor, Bornus-Szczycki akinek a hangja áthallatszott, az sokkal jobban érdekelt. Át is ültem hozzájuk. Kísértem őt és a tanítványait, és magam is belekóstolhattam

A csembaló előtt

Fellépés a nagyváradai római katolikus püspöki palotában

A szerző felvétele

Adventi hangversenyen Berettyóújfaluban

Fotó: magánarchívum

Sebestyén Mártával a biharkeresztesi jótékonyági koncerten

ebbe a Magyarországon akkor még ismeretlen barokk éneklésbe. Felkeltette az érdeklődésemet.

– Ennek a hatására kerekedett fel, és meg sem állt Lengyelországig?

– Kerestem én Magyarországon is a lehetőséget. Zádori Mária mellé felvételt nyertem az Ars Renata énekegyüttesbe, itt a férje, Virágh László művészeti vezető irányításával dolgoztunk. Én azonban nem akartam csak egy együttesben énekelni, többre vágytam. Kapóra jött, hogy a Szentendrén megismert kontratenor kihívott dolgozni a varsói operába, Szabó Zsolt barátommal. Kellett neki egy csembalista és énekes. Marco da Gagliano *La Dafne* című barokk operáját készültek színre vinni, de mellette jutott időm a tanulásra is. Bornus-Szczyńskihez jártam a varsói zeneakadémiára. Szerencsére olyan jó zenei képzést kaptunk a középiskolában, hogy sokáig be sem kellett járnom a zeneelméleti órákra. Diplomát nem szereztem, de nem is ez volt a célom, hanem a tanulás, hogy minél több ismeretre tegyek szert. Magyarországon azóta sem lehet egyetemi szinten barokk énekletet tanulni. Itthon nem volt koncerttapasztalatom, de a lengyel barátaimmal rendszeresen turnéztunk Európa-szerte. Persze nem szüntettem meg itthon sem létezni, ha kellett, a próbákra is hazajártam. 2000 Ft volt a repülőjegy, és másfél óra alatt itthon voltam...

– Magyarországra visszatérni csalódás volt?

– Én úgy indultam neki a világnak, hogy meghódítom. Itthon senki „nem volt vevő” a kint szerzett tapasztalataimra, és rendre megkérdőjelezték az ott tanultakat. Volt, hogy fél

(folytatás a következő oldalon)

A régizene angyalhangú csembalistája

(folytatás az előző oldalról)

➤ évig nem énekeltem. Nem volt lelkierőm újra felkerekedni. Aztán családot alapítottunk. A férjem szintén muzsikos, de megfogadtuk, hogy különválasztjuk a zenélést és a családot. Az igaz, hogy közreműködtem az együttesben, az After Crying néhány lemezén, és néhány jelentős koncertjükön én is színpadra álltam, de ez jutalomjáték volt. Eltelt tizenöt év, mire visszataláltam önmagamhoz. Persze közben is dolgoztam, és a gyerekek miatt sem maradt el koncertem. Amikor a legkisebbik is kinőtt a földből, újra szabadabban tudtam mozogni. A gyerekeink is tanultak zenét, de nem az volt a fontos, hogy mesterei legyenek egy-egy hangszernek, hanem hogy örömet leljenek ők is a zene világában.

– Milyen volt a találkozásuk Sebestyén Mártával?

– Ismertem Mártát, de különösebben nem beszélünk egymással. Járt a koncertjeimre. Roppant feszélyezett, hogy ott ül az első sorban és jegyzetel. Felmerült bennem, hogy biztos nem jól csinállok valamit, azért írogat a füzetébe. Aztán egy esküvőn összehozott minket a sors, ő is énekelt egy köszöntőt, és én is közreműködtem. Sebestyén Márta a népzene világából érkezett, és a szájhagyományban fennmaradt énekeket tűzi műsorára, én régen lejegyzett középkori dallamokat szólamok meg az erdélyi *Kájoni-kódexből*, a felvidéki *Vietórisz-kódexből* vagy Pálóczi Horváth Ádám gyűjteményéből. Márta irányította rá a figyelmemet, hogy mennyi közös van a népi dallamokban és a középkor zenéjében, ő ezeket a párhuzamokat jegyzetelte, ha eljött

a műsoromra. Kájoni János kódexe a magyar és egyetemes zenetörténet egyik legfontosabb XVII. századi dokumentuma. A benne található gazdag, szerteágazó repertoár megmutatja, mennyire színes volt Erdély – a nyugati és keleti hatásokat egyaránt befogadó – zenekultúrája. A kora barokk vokális egyházi művektől az európai táncokon át egészen a népzenehez közel álló darabokig terjed. Még két cigány dal is van benne, ezeket én is rendszeresen műsorra tűzöm. Márta jegyzetei sem voltak hiabavalók, mert később ebből állt össze a koncertműsorunk. Pontosabban műsoraink, mert sokszor egy-egy egyházi ünnepkörre fűzzük fel a dalainkat, de vannak szerelmes és más jellegű világi műsoraink is. Az adventi műsorunkban – amely CD-n is megjelent – elhangzó dalok és zenék évszázadokon és népeken át ívelnek. Ehhez hívtuk segítségül az írott források és a szájhagyomány gazdag tárházát.

– Hogyan került Nagyváradra?

– Fiatalon nem volt fontos számomra a diploma megszerzése. Anélkül is tudtam oktatni kurzusokon, például Csíkszeredában, de Európa számos pontján megfordultam. A magyar iskola rendszer megköveteli a végzettséget, ezért a tanítás miatt belevágtam, hogy ismét diák legyek. Sajátos volt ez a kettősség Nagyváradon, hiszen hol előadóművész, hol növendék voltam, a diáktársaim pedig a gyermekekkel egyidősek. Az első három esztendő anyagát el tudtam végezni két év alatt, utána két év volt a mesterképzés. 2017-ben diplomáztam. Kiváló tanáraink voltak, és az a véleményem, hogy a Partiumi Keresztény Egyetem zene tanszéke világszínvonalú. Jó érzés, hogy a zenei pályámat igazolta az elmélet: amit eddig végeztem, azt jól csináltam. Sok baráttra tettem szert a városban. A színház szinte minden előadását megnéztem ebben az időszakban, és néha a filharmónia egy-egy koncertjére is eljutottam. Jómagam énekeltem a bazilikában, és a római katolikus püspöki palota dísztermében is legalább három koncertet adtam. Nemcsak egyedül léptem fel, voltam Mártával vagy a Corvina Consort énekegyüttessel is. Januári váradi fellépésünk után májusban ismét ellátogatunk – Sebestyén Mártával – Biharországba, egy közös koncertünk lesz Berettyóújfaluban a város napján, a felújított zsinagógában.

Újfaluban is együtt lépett fel Sebestyén Mártával

A szerző felvétele

Kocsis Csaba

Felújítják a Sonnenfeld-palotát

Az Iskola Alapítvány tulajdonába került Sonnenfeld-palota felújításához minden engedély megvan, így a munkálatok február végén, március elején megkezdődhetnek.

Az elképzelések szerint a Szilágyi Dezső (ma Moscovei) utcai impozáns épületben magyar ház lesz, és több célra alkalmas közösségi térré válik. Az elgondolás az, hogy a tervezett átalakításokban érződjön a kortárs művészet hatása, ám az eredeti műemlék jelleg nem csorbulhat. A terveket a magyar kultúra ünnepe hetében mutatta be **Nagy Zoltán**, az Iskola Alapítvány elnöke, **Kim Attila** építész és **Szabó Ödön** parlamenti képviselő, az RMDSZ Bihar megyei szervezetének ügyvezető elnöke. Elsőként Szabó Ödön kifejtette: több intézetnek, több funkciónak kellett megtalálni a helyét oly módon, hogy senki se kerüljön működésképtelen helyzetbe. Elképzeléseik szerint az épületkomplexum lesz majd az egyik legfontosabb kulturális központ a váradi magyarság közösségi életében, ahol sok rendezvényt szervezhetnek majd, anélkül hogy mások valamiképpen megtilthatnák, akadályoztathatnák azt.

A hátsó épület
egy része

Nagy Zoltán, Szabó Ödön és Kim Attila a tervbemutatón a Moszkva Kávézó jelenlegi székelyén, a pinceteremben

Nagy Zoltán elmondta: 2018 végén vették meg az ingatlant. Az épület megvásárlására és felújítására 2,47 milliárd forint támogatást kapott a magyar államtól az Iskola Alapítvány. Három év után sikerült megszerezni az építési engedélyt – nem kevés munkával. 2019-ben megtörtént a szecessziós épület és az utólag épített hátsó ipari épület teljes körű felmérése. Tárgyaltak arról, milyen funkciói legyenek a kultúrközpontnak, s miután kikristályosodott a tématervezés, kiválasztották az építész a tervek elkészítésére Kim Attila személyében, aki egyébiránt a Velencei Biennálé román pavilonjának nemzeti biztosa. 2019 októberében kezdődött meg az érdemi munka. Sok akadály gördült eléjük, főleg a tűzvédelmi szempontok miatt, hiszen a több mint százéves építmény

(folytatás a következő oldalon)

Felújítják a Sonnenfeld-palotát

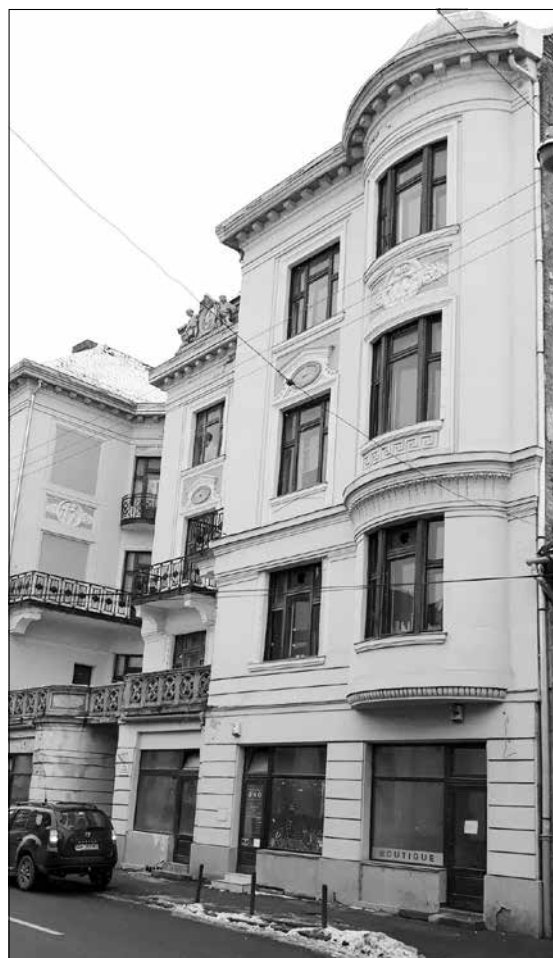
(folytatás az előző oldalról)

▶ e tekintetben korántsem felel meg a mai kor követelményeinek. A katasztrófavédelem nem adta meg az engedélyt mondván, a központnak csupán egy be- és kijárata van, alternatív menekülési útvonalakat kell létrehozni a szomszéd telkeken keresztül. Ám a szomszédok, például a Micula fivérek, nem voltak hajlandók ebbe beleegyezni. Ekkor derült ki az is, hogy a telekhatárokkal szintén gondok vannak egy kataszteri hiba miatt. Megint tárgyaltak a szomszédokkal, sikerült rögzíteni a telekhatár-kiigazítást.

Nagy Zoltán elmesélte, sikerült műemlékké nyilváníttatni az épületet, ebben jelentős segítséget kaptak Emódi Tamás nagyváradi építésztől. 2020 végén a művelődési minisztérium véglegesen védetté nyilvánította a Sonnenfeld-palotát. Ugyanekkor kérték a városrendezési engedélyt. 2021 tavaszán a városi főépítészeti hivatal részletes területrendezési tervet (PUD) kért, az év szeptemberében a Nagyvárad Helyi Tanács elfogadta az urbanisztikai tervet. Ekkorra a katasztrófavédelem is elfogadta az építészek tűzvédelmi javaslatát, köztes megoldás született. Végül az Iskola Alapítvány kérte, a városi önkormányzat pedig idén január 12-én kibocsátotta az építési engedélyt. S merthogy minden engedélynek birtokában vannak, február végén, március elején elkezdődhet a felújítás.

Kim Attila ismertette a munkálatok részletes tervét. A második és harmadik emeleti egykori bérlakások megszüntetésével érdekes

A Sonnenfeld-palota felújítás előtt

A főépület a látványterv szerint.
Rajz: Kim Attila

és korszerű belterekre tesznek szert anélkül, hogy rontanának a műemlék jellegen. Az épület homlokzatát visszaállítják eredeti állapotába, vagyis az első emeleten, a kapu fölött elbontják a két erkélyt összekötő részt, és az eredeti homlokzatdíszítést is visszahozzák. A földszinti nyílászárók lekerülnek a járdaszintig, ennek eredményeként a jelenlegi kapu mellett még legalább három bejárata lesz a főépületnek. A földszinten a jelenleginél egységesebb tereket alakítanak ki azáltal, hogy megszüntetik a keresztfalakat, így az utcai bejárattól a hátsó udvarig átláthatóbbá válik a tér. A bejárat folyosótól jobbra lesz majd vendéglő, balra kávézó, emellett helyet kap a Bunyitay Vince Könyvtár is. Mindkettőnek külön bejárata lesz az utcáról, ám odabenn átjárás lesz a bibliotéka és a kávézó között, akár olvashatnak, könyveket is böngészhetnek a kávéház vendégei. Az első emeleten, ahol valamikor a Tempo Klub, majd a Moszkva Kávézó működött, alakítják ki a művelődési központot. ▶

Díjazottak a magyar kultúra napján

Húsz esztendeje, 2002 óta ismerik el nyilvánosan Biharban – az RMDSZ megyei szervezetének kezdeményezésére – a magyar kultúra napja alkalmából azoknak a személyeknek, szervezeteknek a tevékenységét, akik/amelyek sokat tesznek, kiemelkedőt alkotnak művelődési életünk, közösségünk kultúrája terén. Az idén éppen a jeles napon a Szigligeti Színházban ünnepi esten adta át az elismeréseket Szabó Ödön megyei ügyvezető elnök; beszédet mondott Vitányi István Hajdú-Bihar megyei országgyűlési képviselő. **Magyar Kultúráért emlékplakettet** vehe-

tett át **Puskás Miklós** margittai zenetanár, a MiKis Kórusunk megalakítója-vezetője, **Béres Csilla**, a Nagyváradi Művészeti Líceum klasszikus canto szakos tanára és **Barabás Imre**, a magyarkakucsi magyar közösség lelkes szervezője, a helyi református egyházközség főgondnoka. **Magyar kultúráért díjban** részesült **Gellért Gyula** nyugalmazott református esperes, kuruc hagyományörző, az érmihályfalvi római katolikus **Jubilato Deo** kórus és a micskei **Görbóc** néptáncegyüttes. **Tóth István** nagyváradi fotóművész pedig **életműdíjat** kapott.

➤ A nagyteremből két különálló, ám egybenyitható előadóterem lesz. A második emeleten, a valamikori lakások helyén képzőművészeti galériát alakítanak ki három kiállítótérrel, valamint lesznek raktárak, irodák stb. A harmadik emeleten bérbe adható helyiségeket alakítanak ki.

A belső udvarról nyílik majd az új koncert- és rendezvényterem, valamint az új színházi stúdióterem, ez utóbbi amfiteátrumszerűen kialakítva. Az előteret teljesen újjáépítik. A koncertterem homlokzatát megduplázzák elhúzható, hangszigetelt fallal. A hátsó épületben lesz a többi között próbaterem, öltöző, kávézó a nézőknek, vendéglakás, miegyéb.

Visszatérve a tűzvédelemre: összesen legtöbb 447 személy lehet egyszerre az épületben. Ugyancsak biztonsági okokból a hátsó épületrészben csak este 7-től tarthatók rendezvények, amikor már a főépület irodáiban nincs tevékenység. Nincs ugyan két vészkijárat, ám mivel a vendéglő és kávézó egyenesen az utcára nyílik, a tűzoltóság elfogadta, hogy ezek legyenek a vészkijáratok baj esetén.

Az épület és a Sonnenfeld familia történetéről Emőd Tamás mesélt. Az emblematis palotát Spiegel Frigyes tervezte, aki úgy mond az építéstudomány szürke eminenciása volt. Az izgalmas hátsó traktust, az

ipari épületet valószínűleg Incze Lajos tervezte. A Sonnenfeld családnak rendkívül jelentős a szerepe a nyomdaipar fejlődésében, szépirodalmi művek kiadásában. Sonnenfeld Simon volt az első a dinasztiaiban. Fia, Adolf fejlesztette föl lényegesen a nyomdát. A két világháború között, a '30-as években is egyre fejlődött Sonnenfeldék nyomdavidallalata, 150 alkalmazottal dolgoztak. Aztán a zsidótörvények ellehetetlenítették a családot. Gettóba vitték, deportálták őket. Sonnenfeld Gusztáv tért csak haza. Megpróbálta fölleveníteni a nyomdászatot, ám '48-ban, az államosításkor kismizmizték a családot a kommunisták.

Kérdésünkre, hogy mikorra várható a felújítás elkészülte, Nagy Zoltán azt válaszolta: konkrét határidő nincs. A százéves épület felújítása során, a bontások folyamán várhatók még meglepetések. Másfelől az Iskola Alapítvány 2018-ban tette le javaslatát a magyar kormány asztalára. Ám az utóbbi időben az egekbe szállt az építőanyagok ára, legutóbb pedig az energiaárak szökkenetek föl drasztikusan. Ezért a rendelkezésükre álló összeg nem lesz elég a befejezéshez. Viszont az ingatlanvásárlás megtörtént, elkezdődhet a munka, aztán a többi menet közben kialakul. Kellő időben bejelentik majd, mikor adják át az épület.

Tóth Hajnal

TÓTH ÁGNES

Csendélet

A vonatfütyty hisztérikusan szántott végig a szunnyadó háztetők felett, majd a vonatkerekek fémes csattogásába ölte magát. A töltés alatt részegen kanyargó utca valamennyi kutyája éktelen ugatásra fakadt, és a verebek ijedt rebbenéssel szakadtak ki az akácfák tüskés karjai közül. A zöldre festett földszintes ház udvarán ebben a pillanatban harsant fel Borosné repedt rikoltása, amit a pinceajtó nyikorgása úgy kísért, mint egy hascsikarásban szenvedő szellem.

– Hogy az a magasságos atyaúrsten nyuvassza meg azt a telhetetlen bélű nyomorultat, aki ellopta a drága szőlőimet!

A testes asszonyság felbőszülve tört elő a pince mélyéből, és hunyorogva nézett körül, de az udvaron csak a rozsdás szivattyús kút és a vén diófa tartózkodott, melynek alsó ága ijedten engedte el legnagyobb termését, meggyalázva azokat a gyér hajszálakat, amelyek még ragaszkodtak az asszony koponyájához.

– Ha élne az én drága megboldogult uram, most jól elhúzná a nótáját a bitang tolvajnak – dohogta nyakát behúzza, fejét tapogatva, majd gyilkos pillantást vetett az egyik udvari ablakra, amely mögött meglibbent a függöny.

Hatvan körüli volt, arca kelt tészta, szája sült alma, szeme apró egres, nyugdíja hideg vízre sem elég. Egész nap nipppek alá való csipketerítőket és díszes kulcstartókat horgolt, s kisebb-nagyobb sikerrel eladogatta őket a piacon. Borús napjain mindenkibe belekötött, ordibált, intrikált, fenyegetőzött, majd bezárkózott, és emlékeinek vékonyka takarója alá menekült. Derűs óráiban az udvar magára hagyott zabigyerekét, Danikát istápolta, akinek anyja az utcán kereste a bajt és a boldogulást. Palacsintát sütött neki, és folyton pincék mélyén lapuló kincsekről mesélt, meg arról, hogy ha ezekből csak egyre is rátalálna, egy szép márvány sírkövet állíttatna elhunyt urának és jómagának. Amikor ideért a beszédben, mindig megtörölte a szemét.

A szél rángatni kezdte a fa ágait, és a diók sűrűn potyogtak a macskakövekre, ezért

az asszony takarodót fűjt. Amikor behúzza maga után mustárszínű ajtaját, az udvar ölébe béke ült.

Eszter kisasszony, aki az udvari szobák egyikét műteremnek bérelte, ellépett az ablaktól, hátravetette makrancos vörös fürtjeit, kivette fogai közül az ecsetet, és néhány görbületet végigsimított a vásznon. Cigaretára gyújtott, térdig leszívta a füstöt, és hátrább lépve szemügyre vette alkotását.

– Pompás – állapította meg –, majd nagyot fújva ezüstszürke ködbe burkolta a festményt.

Pár hónapja fejezte be képzőművészeti tanulmányait Bukarestben, ahol rövid idő alatt hírnévre tett szert, sőt kiállított vizsgaképeit jó pénzért azonnal felvásárolta egy neves műkereskedő. A lány azzal a szándékkal szállt le a gyorsról a nagyváradi vasútállomáson, hogy majd itthon, Körös-parti szülővárosában bontogatja ki képzeletének szárnyait, ám azok a szárnyak mind a tegnapi napig csak verdestek, míg végre némi adrenalintól hajtva megtörtént a nagy felemelkedés.

Elégedetten törölgette ecseteit, miközben kinézett az öreg diófára, mely anyai érzésekkel ringatta zöld fejű gyermekeit. Aztán Eszter pillantása belebotlott a ferde vállú szivattyús kútba, és szép szemöldöke csúnyán összerándult.

Az udvarban négy család lakott, és bár nemzetiségre, szakmára és műveltségre különböztek, mégis békésen megfértek egymás mellett, leszámítva azokat a sűrűlódásokat, amelyek mindig a közös vízóra leolvasása után, a számla elosztásakor jelentkeztek. Ilyenkor a pénzbegyűjtő Borosné hangja túlszárnyalta a köpcös suszter baszuszusát, a görbe hátú postai tisztviselő baritonját, sőt Micikének, a külváros konzumnőjének hisztérikus szopránját is. Mivel a vízfogyasztók száma két hónapja új taggal szaporodott, megtudhatták, milyen egy harcias festőkisasszony erős altja, amikor azt kiabálja, hogy nem száll be a közös vízdíjba, mert ő több terpentint fogyaszt, mint H₂O-t! Ezért Borosné, aki amúgy is ellenszenvvel

viseltetett a különc hölgy iránt azóta, hogy az betette a lábát a bérelt lakásba, másnap meg akarta akadályozni, hogy az megtöltse agyagkorsóját a kútnál, aminek következtében a cserépedény több darabban adta vissza testét az anyaföldnek. Eszter kisasszony elkapta a barhentruhát az özvegy mellén, és egészen közel rántotta magához.

– Maga elvetemült primitív perszóna! Most már azért sem fizetek egy vasat sem, hiszen ez a művészi értékű korondi agyagkorsó többet ért, mint az a vízmennyiség, amit én itt hébe-hóba elhasználok. Érti, amit mondok, maga vén boszorka? Tudhatam volna, hogy a háziúr nem ok nélkül adta ki olyan nevetségesen olcsón ezt a külvárosi műtermet. A szomszédok megmondták, hogy maga eddig mindenkit elűzött ebből a lakásból. Csak tudnám, hogy miért. De ez egyszer emberére akadt a személyemben! Majd meglátjuk, kettőnk közül ki fogja innen hamarabb szedni a sátorfáját! – Ellökte magától az öregasszonyt, és berobogott a műterembe, majd egy másodperc múlva felrántotta az ajtót, és Borosnéhoz vágta azt a két gombot, ami a markában maradt.

Ettől a naptól kezdve ellenségekké váltak, és ott törtek borsot egymás orra alá, ahol csak tudtak. Borosné például a műterem ablaka elé teregette kimosott ruháit, ágyne-műit, hogy elvegye a fényt a festőkisasszony elől, a vörös hajú pedig olyan festécsíkokkal dekorálta a száradó holmit, ami igen kifinomult ízlésre és színérzékre vallott. Ezzel a módszerrel aztán sikerült visszavonulásra kényszerítenie az öreglányt, és újra világságot teremtenie alkotómunkájához.

Már erősen szürkült, és az udvarra sejtelmes árnyak feküdtek. Borosné békebeli fotelébe süppedve újabb csipketerítőt horgolt percnként hat centiméteres sebességgel. Még mindig a szőlői miatt bosszankodott. Öregedő agyának kerekerei nyikorogva forogtak abban reménykedve, hogy némi logikával talán sikerül fényt deríteniük annak a személynek a kilétére, aki rátette a kezét a gyümölcsökre. Számba vettek mindenkit, méricskéltek őket, indítékot kerestek, és hamarosan biztos tippet sugalltak az asszonynak.

Azonnal fel is állt, letette kézimunkáját, és kárörvendő mosollyal buktaarcán elindult a pincébe, hogy felhozza megboldo-

gult urának, a lakatosmesternek a szerszámosládáját. Remélte, megtalálja benne azt a régi kulcsot, ami nyitja a műterem ajtaját. Azt az ajtót, amely mögött oly sok boldog évet töltött együtt szerelmetes férjével, akinek halála után anyagi okokból kénytelen volt megalázkodva átköltözni az udvar legkisebb lakásába. Abba az egyetlen, szűk szobácskából álló lyukba, amelyhez sem konyha, sem kamra nem tartozott, ahol bármit is tárolhatott volna, a szőlőt is beleértve, és amelynek rácsos ablaka mögül gyűlölködve és bosszút forralva figyelte azokat a betolakodókat, akik elfoglalták egykori kedves otthonát, meggyalázva ezzel az ő legszentebb emlékeit.

Izgatottan tárta fel a nyikorgó pinceajtót, felkapcsolta a villanyt, és leslattyogott a lépcsőkön. Amikor az utolsó grádicsához ért, megtorpant. A lejáratnál szemben, a fal melletti kecskelábú asztalon ott voltak a szőlői! Úgy, ahogy tegnap ott hagyta, a körtével a közepén. A gyümölcsök kívánatosan pompáztak a lámpafényben.

Az özvegy egy darabig úgy állt ott, mint egykor a csíksomlyói búcsún a csodatevő Mária előtt, aztán előrelépett, és a szőlők után nyúlt.

Amikor egy óra múlva Miskolczi úr, a cipész lement a pincébe néhány kaptafáért, a földön találta az eszméletlen Borosnét, aki egy nagy méretű kartonlapot szorongatott, amit valamilyen okból magára ránthattott. Mire a mentő megérkezett, már a szomszédok is összesereglettek.

– Agyvérzést kapott, de még él – mondta az orvos, és szólt, hogy hozzák le a hordágyat, majd nagy nehezen lefejtette az asszony ujjait a kartonról, amit maga felé fordított. Úgy tűnt, hogy egy pillanatra elakad a lélegzete. – Hatalmas Isten! – kiáltott fel. – Milyen gyönyörű csendélet! Mester munka! Még egy kicsit száradnia kell. Van itt a betegnek hozzátartozója? – kérdezte aztán, és a hisztérikusan felsíró Micikének óvatosan átnyújtotta a festményt. – Vigyázzon rá, hölgyem, mert ez nagyon értékes darab! Kész kincs. Nekem elhiheti, értek hozzá. Ennek az árából akár egy márvány sírkövet is csináltathat a mamának, ha meg találna halni – mondta komolyan, aztán elindult föl-felé a lépcsőn a Borosnét cipelő mentősök után.

NÉVJEGY

TÓTH ÁGNES (1946, Nagyváradi) újságíró, prózaíró, költő. 1990-től a Bihari Napló riportere, szerkesztője. 1994-től 2002-ig a Duna Televízió varadi tudósítója. Több gyermekvers- és prózakötete jelent meg,

FÁBIÁN JUDIT

Lakkverem

Gépiesen fel-felrázom
körömlakkos üvegem.
Lilás csillámok fénytáron,
az üvegcsém:
lakkverem.

Ragacsos színekavalkád.
Életre keltem: éktelen.
Lakk-zaccban énfeloldás.
Acetát-jóslat:
lakkverem.

Takarni illik sok sebem,
éjjelbe nyúló lakkozás,
imám oldószerből nyerem.
A tégely lett
lak(k)helyem.

Giccses ég

Rohanunk. Fent a folyóparton.
Melegebb éghajlatra
nyargaló boszi szeli ketté
a Holdat szálkás seprűjével.
Művi hollywoodi filmjelenet.
Vagy csak egy nyílszerű,
fogpiszkáló fazonú
faág hadonászik a mafla bolygó előtt?
Kutatom kutyafuttában,
míg kutyám, futtában,
alárendelt vékony jégdarabkán
szörfölve, éles-szíjas
pórázával hasít ki egy darabkát
a sárgás fénnel figyelmeztető
égitest ropogós égi testrészeiből.
A késő esti égbolt
bíborban gomolygó szmogos felhői
csillagvédők.
Hínár-labirintus-szelte
iszapfolyóval fenyegetnek.
Üzenik, a magasból levetnek.
Elszakítják
féktelen pórázunk.
Mégsem zuhanunk.

Zsilettpenge

Ellehetetlenített
lehelettel szeled a füstöt,
munkába menet,
a gyártalan-ipartalan városban.
Ki- és belégzésed életlen,
elhasznált zsilettpenge
a füsttel telített légben.

A városból kizavart fűtőberendezés
szén-dioxidja
bosszút forral –
gáztüzelésű erőmű veszi át helyét.

A torokszorító szén-dioxid tizenöt éves
autókkal
seftel.
Kihasznált prostik
a külföldről beszerzett, rozsdás testű,
asztmás roncsok.

Vén kocsikurvak füstös-ziháló lihegésétől
hangos a halott város.

A gáztüzelésű erőmű erőtlenül
szuszog.

Pigment

Az izzó nyári napnyaláb-termelte
barna pigmentfoltokat lerázní:
égető feladat.
A Jelent sötétítik.
Arckrémem 2021 testére mázgált
sikertelen smink.
Bőr-pacáimmal festem át a nyár tájait.
Fakulnak a színek.
Embertől szenved újra a természet.

NÉVJEGY

FÁBIÁN JUDIT (1978, Nagyvárad) német–angol szakon végezte egyetemi tanulmányait. Versei és prózái váradai napilapban, váradí és egri irodalmi folyóiratban, antológiában jelentek meg. Önálló kötete: Edzés kábelben (Éden Művészeti Hálózat – Lícium-Art, 2015).

KEREKES ISTVÁN

Téli mese

A Hargita lábánál, egy tanya közelében találkoztam velük. Zötyögött a szekér a hatalmas hóban, a hófehéren tündöklő hegyi világban. Az utasok kutyája a szekér előtt szaladgált nagy vígan, néha egy-egy jókedvű vakkantással üdvözölve talán épp nem mást, mint a Hókirálynőt. A kutyapajtás volt az „előretolt helyőrség”.

Nem elegyedtünk szóba egymással, a lovas szekéren ücsörgő emberek csak utaztak, utaztak tovább a végtelennek tűnő fehérségben, hűséges négylábú cimborájuk után haladva. A jelenet meseszerűségének varázsa ragadott meg.

NÉVJEGY

KEREKES ISTVÁN Magyarországon élő, marosvásárhelyi származású fotóművész. Jelenleg a legtöbb díjjal bíró magyar fotós. 2018 augusztusában átvehette a jelenlegi legmagasabb kitüntetést, az Excellence FIAP/Diamond3-t (Kiváló Művész gyémánt 3-as fokozat). Ugyancsak 2018 augusztusában Magyar Arany Érdemkereszt állami kitüntetésben részesült. A Magyar Újságírók Romániai Egyesülete (MÚRE) Brassai sajtófotópályázatának nagydíját immár három alkalommal nyerte el (2017, 2018 és 2020); 2019-ben és 2021-ben pedig Szathmári Pap Károly aranyéremmel jutalmazta a Brassai zsűrije. Tavaly a 14. iPhone Photography Awards nagydíját érdemelte ki. Váradon is meg lehetett tekinteni néhány alkotását a sajtófotó-kiállításokon. Honlapja: www.kerekesistvan.com.

TAR KÁROLY

Az ismert katona

Tragédia két részben (részlet)

Szereplők: Apa, Anya, Lány, Fiú, Kedves, Belügyes, Katonaorvos, Parancsnok hangja

Történik a múlt század nyolcvanas éveinek végén egy balkáni országban.

Lány (az apa helyén): – Kedves Bátyuskám! Ne haragudj a megszólításért, de most olyan jólesik becézni téged. Voltam a „tomb”-odnál. A karácsonyfa még mindig áll, és gyönyörű. Akárhányszor megyünk, mindig friss virágot találunk ott. Csak most látom, milyen sokan szeretnek. Emlékszel, amikor ketten mentünk valahova, te minden tizedik embernek köszöntél. Milyen büszke voltam rád akkor! Amikor osztálytársaid közé vittél... Tudtad, mit jelent ez nekem? Láttad, milyen boldog voltam? Boldog és büszke voltam, hogy a testvérem vagy. Hogy éppen te vagy a testvérem. Amikor kicsi voltam, nem gondoltam volna, hogy ennyire foglak szeretni! Tudod, mennyire hiányzol?! Biztosan tudod! Tegnapelőtt töltöttem be a tizenhatodik évemet. Nem érzem, hogy különösebben megváltoztam volna. Ha változtam, akkor az decemberben volt. Amikor megtudtam, hogy mi lett veled. Nem ilyen születésnapra gondoltam. Annyit tervezgettem, s lá-

tod, nem sikerült. Amit tervezek, az sosem sikerül. Sírni tudnék, de nincs már erőm. Mindenki sajnál, de senki sem tud vigasztalni. Úgy érzem, szakadék van közöttem és az emberek között. Ha itt volnál, biztosan találnál valami kiutat ebből a helyzetből. Születésnapomra kaptam egy télikabátot, fekete pulóvert, harisnyát, tortát, csokit, Rexona szappant, két szép trikót, virágot... Egy halom holmit, de ez sem vigasztal. Tudom, te valami kicsi műtyürtadtál volna. Valami szépet és érdekeset. Vittem neked egy gyertyát. Amikor ott vagyok, nem tudok sírni. Búcsúzom, kedves bátyám. Ezerszer puszillak.

17. jelenet

A színpadra leengedett, arctalan habszivacs bábu fején civil létüket jelzészzerűen mutató különféle paróka, kalap, sapka, kendő. Élelmiszerüzlet előtt állnak sorban.

Belügyes (civilben, de lerí róla a rosszul öltözöttség, a sor végén áll, amikor mögé áll a gyászruhás anya, akit felismerve feszeng, idegesen ismerőst keres a sorban, akivel társalogva enyhíthetné a sorban állás unalmát, majd a besiető apa láttán hirtelen az előtte lévő bábuhoz fordulva, erőltetett jókedvvel szól): – Ne haragudjon, olyan ismerős az arca, találkoztunk már valahol? De lehet, hogy csak úgy tűnik...

Apa (gyászszalaggal, az anyára találva): – Naaa, végre! Itt a váltás. Már azt hittem, nem sikerült kijönnöd a munkából. Képzeld, az előbb összefutottam Lajossal. Panaszkodik, hogy a felesége összeszűrte a levelet egy guvadt szemű pasással, akivel gyereksétáltatás közben találkozott először, de később, amikor kislányával együtt felvitte hozzájuk, kiderült, hogy udvarlóját főként a Lajos irományai és kiszállásai ér-

NÉVJEGY

TAR KÁROLY (1935, Kolozsvár) író, szerkesztő. Fémipari technikus, újságírói és tanári, majd sajtóvezetői diplomát szerzett. Publicista, főszerkesztő, aranytollas újságíró. Fél száz (regény-, vers-, riport-stb.) kötet szerzője. 1995-től unokái nevelésére Svédországba távozott, magyar irodalmi és családi lapot, rádióadást alapított és szerkeszt. Munkásságát a Magyar Érdemrend lovagkeresztjével és a Pro Cultura Hungarica díjjal jutalmazták.

deklik. Olyan gyanúsan viselkedett az alak, hogy végül a Lajos felesége zokogva mindent kitálalt, és amikor megmutatta férjének a játszótéren ólálkodó ipsét, Lajos rájött, hogy látta régebben már azt az embert a belügyesek uniformisában...

Anya (*félbeszakítva a férfi hadarását*): – Ne haragudj, mennem kell. Mindenki lóg, de mostanában kivannak rám a főnökök... Ha lehet, ne csak „adidászt” vegyél.

Apa (*csodálkozva*): – Miiit?!

Anya (*súgva*) – Csúfságból annak a híres, mindenütt reklámozott sportcipőmárkának a nevének nevezik a sertésekéből nekünk jutó sápadt disznókörmököt. Vigyázz magadra, drágám! Megyek... (*Kisiet*)

Apa (*felfedezi a Belügyest a sorban, dühösen maga elé*): – Ez mit keres itt?

Belügyes (*fél szemmel az apát figyelve, az előtte állóhoz, de úgy, hogy az apa is hallja*): – Már nem dolgozom a régi munkahelyemen, felhagytam azzal a foglalkozással, közgazdász vagyok egy intézményben...

Apa (*a Belügyes beszélgetőtársához is szólva, fennhangon*): – Tisztában vagyunk azzal, hogy mi a maga mestersége! Minek néz maga minket?!

Belügyes (*hirtelen galléron ragadja az apát, félrehúzza, fojtott hangon*): – Ügyeljen a szájára! És húzza meg magát, amíg jól van dolga! Tudja meg, hiába erőlteti a katoniorvos felelősségét a törvény előtt... Hol van az már?! Azt hiszi, bevette a ciánkálit? Nyugodjon meg, tudja ő, hogy mi a dolga! A történetek után három hónappal családostul már olyan országban él, ahova maga hiába vágyik... (*Hirtelen dühödten*) Ține-Ți gura, că pierzi pâinea! Hogy jobban megértsd: Pofa be! És húzd meg magad! (*Durván ellöki magától. Villanás – hirtelen elsötétül a színpad.*)

18. jelenet

Lány (*a színpad közepén, reflektorfényben*): – Kedves bátyám! Azt a lemezt hallgatom, amit meglepetésként szántam neked. Most már mindig rád emlékeztet majd. Biztos vagyok benne, hogy tetszene neked: Eagles: Hotel California. Remélem, befogadod a gyűjteményedbe, és eldicseksz vele a haveroknak. Voltunk kinn nálad. Sírtam. Átnéztem a holmidat, mind-

azokat a semmiségeket, amelyeket éveken át gyűjtöttél, rendben tartottál, és örültél nekik. Megpróbálom folytatni a munkád, s a meglévőket megtartani. Ügyelek majd rájuk, hogy bajuk ne legyen. És a lemezeidre, amelyeket nagyon szeretted. Szerzek még hozzá, ígérem neked. Ilyenkor valahonnan belülről ilyen szövegeket hallok: Hej! Ti! Ti, akik még éltek, akik még éltek! MIÉRT? Hej! Ti! Akik még éltek, ti mit tudtok az összetartozásról? És Ti! Akik álltok a végezhetsen sorban? Álljatok szorosabban. Ti is! Még szorosabban! Sebkiént tátong minden rés. Sebkiént tátong minden rés! Hej! Ti! MIÉRT? Miért éltek, akik még éltek? Hej! Ti! Ti mind! Ti miért éltek? Édesanya talán már jobban van, de nem eszik. Egy hétig ettünk egy veknit. Ha itt volnál, két napig sem tartana. Nehéz megszokni, hogy csak hárman vagyunk, és feleslegesen sem eszünk, mint amikor négyen voltunk. Te erre azt mondanád: „Nagyon jó, legalább spóroltok!” Nincs igazad. Megvinnénk a fél várost, csak hogy itt-hon légy. (*szünet*) Úgy volt, hogy ma kezdődik a sulis, de elhalasztották. Ezek a halasztások az ember idegeire mennek. Még nem kaptunk levelet a fiúktól. Ha van egy levél a postaládában, rohanok, hogy kivegyem. Aztán letör, hogy nem tőlük jött. Nagyon félek a felvételitől. Anyánk egyik orvosága lenne, ha továbbjutnék. Ha nem sikerül, nem tudom, mi lesz velem. Hagylak, mert fogalmazást kell írnom. Jól fogna most a segítséged. És hány ilyen dolog akad, amiben hiába várom a segítséged. Ma hülye napom van. De azért puszillak.

Anya (*a díványon ülve, ködben a fia áll félig sötétben, vele társalog*): – Most mit szeretnél a leginkább? Azt szeretném, ami a legtermészetesebb lett volna. Azt, hogy a vasárnapi ebéd után beszéljünk. És olyan meghittent, mint eddig. Hogy beszélj a kislányokról, akikre ránézel, akikkel táncolni jársz és kirándulni. Azt hiszem, minden idősödő anyuka vágyik arra, hogy kis titkait megoszthassa a fiával, a gyermekeivel. Az anyák leginkább a fiakkal... Nem tudom, miért van ez így. Nem mintha nem érdekelnének a húgod történései, azok a végeérhetetlen történések, amit a férfiak pletykázásnak neveznek... Szóval te most mit szeretnél a leginkább?

(*folytatás a következő oldalon*)

Az ismert katona

(folytatás az előző oldalról)

➤ **Fiú** (a ködből szellemek hangján): – Élni szeretnék. Itt, Európában szeretnék élni! Nagyon szeretnék...

Anyá (feltápaszkodik, és tétován indul a nagyon lassan visszavonuló fiú felé, aki tejfehér köddé válik): – Fiam! Fiacskám...

Lány (középen reflektorfényben): – Napjaink unalmasak és szomorúak. Már egy hete olyan a műsor a tévében, hogy nem érdemes bekapcsolni. Nem baj, mert kölcsönkaptam négy lemezt (Olivia Newton-John, Pink Floyd, Píramis és Wings), és nem unatkozom. A zene nemcsak ellágyít, elszomorít, hanem vigasztal is. Kitölti az időm. Voltunk nálad. Eltelt egy hónap, és még mindig sok a friss virág. Meggyújtottam a gyertyámat. A koszorúk felirataiból hazahoztam néhányat. (*mintha levelet olvasna*) Megkezdődött a tanítás. Első órán rögit írtunk románból. Az óra végén odahívott a tanárnő. Azt kérdezte, most mit csinálunk. Azt mondta, még mindig ott lát az első padban ülni, a helyeden. Sírt. Belőlem is kitört a bőgés. A franciatanárnő is megpuszilt, és ő is sírt. Jaj, nem bírom már! Ugye, most haragszol, mert nem tudom visszafajítani az érzéseimet. Igazán szégyellem magam. Bizony, vannak olyan perceim, hogy elbőgöm magam. És senki sem tud megvigasztalni. Na, de most már elég! Inkább újabb levélbe kezdek. (*szünet*) Kedves bátyám! Bocsáss meg a macskakaparásomért, de ma nem vagyok formában. Egy csomó dolgot kell leírnom, de nem tudom, mivel kezdjem. Szégyellem magam, mert a héten nem voltam képes kimenni a „tomb”-odhoz. Az az igazság, hogy te itt vagy velem, nem pedig ott kinn. Ott nincs, ami rád emlékeztetne. Remélem, megbocsátasz. Csúnya dolog nem betartani az ígéretet. (*A színpadon sétál egy darabig szótlanul.*) Most este tíz óra, fáradt vagyok. És nagyon szomorú. Tegnap Édesanya megemléltette, amit én is tudtam, csak nem akartam bevallani magamnak. Zoliról van szó. Azt mondja Édesanya, hogy lehetséges, nem érez irántam semmit. Olyan volt, mint a késdöfés, de kibírtam. Azt hiszem, igaza van. De hát nem értem, akkor miért hívott fel. Miért búcsú-

zott el tőlem? Miért emlegette első találkozásunkat, amire én már egyáltalán nem is emlékeztem? Levelet is írt. Szép, hosszú levelet. Másnap már küldtem a választ. De megbántam, mert igen szentimentálisan fogalmaztam. Félek, azt hiszi, amit Édesanya is mondott, hogy kapaszkodom bele. Javítani próbáltam azzal, hogy küldtem egy kis csomagot, és benne egy hidegebb hangú levelet. (*középen reflektorfényben*) Bátyám, most megint a te segítségedre volna szükségem. Adnál jó tanácsot? Hálás vagyok azért is, amit annak idején Öcsivel kapcsolatban írtál. Megértettem, és aztán ez az ember hidegen hagyott. Istvánról hallottam, hogy katona, és negyven injekciót kapott. Barátodat, Karcsit is felsértette a bakancs. És Zoli három hétig kezelte a lábát, amíg helyrejött. (*a színpadon sétálgatva, a fiatal lányok természetes vidámságával*) Hát, kedves Gougou-m, tegnap sokat beszélünk rólad Kedveseddel. Elmesélem. Az egyik nap feljött hozzánk, és elhozta azt az ígért „gatyát”. Jó kis farmer. Kicsit szűk, de így is hálás vagyok neki. Igazán büszke lehetsz a te kicsi „feleségedre”! Aznap este színházba kellett mennem. Hívott, így hát elmentem hozzájuk. Bezabáltam egy csomó süteményt, és elfüstöltem két szivart. Tudom, egyiket sem helyesled. Légy nyugodt, nem fogok rászokni a cigarettára. Mindig is ellenezted. Sok prima cigit hoztál nekem. Egyiket sem szívtam el. Mind megtartottam, és Kedvesednek adtam valamennyit. Olyan volt, mintha neked adtam volna vissza. Nem sajnáltam. A süteményből is azért ettem olyan sokat, mert a te kedvenc süteményed volt. Különben Kedvesed nagyon jól néz ki. A hajából levágott egy kicsit, mert ráömlött valami ragasztóanyag. Jól egyezünk. (*Sötét*)

Lány (*ugyanott*) – Kedves bátyám! Kérlek, ne haragudj, hogy rég nem írtam. Nem volt időm, és nem is volt mit. Két barát-nőmmel színházban voltam. Láttam Öcsit. Levágatta a haját. Jól néz ki, de hidegen hagy. Néha arra gondolok, hogy jól egyeztünk volna, ha megváltozik. Karcsi is megváltozott, miután megismerte Erikát. Még egy hét tanulás, és megyünk gyakorlatra. Alig várom, mert fáradt vagyok. Matekból

és fizikából javítottam. A többiből rontottam. Kétszer is voltam a „tomb”-odnál. Leszedtük a koszorúkat. Édesanya fenyőágot tett rád. Tele van a sírod cicussal és hóvirággal. Vittem neked fréziát. Fenyőfád még mindig áll. Befagyott a földbe, nem tudjuk kiszedni. (Sötét)

19. jelenet

A színpadon sűrű köd. A háttérben vetített képen, égő fényszórókkal, Trabant áll. Kikászalódik belőle az apa, kiemeli a kocsiból a fia súlyos katonaládáját.

Apa (felemeli a súlyos terhet, áll megkövült arccal, kivár, aztán erőt merít az idézetből, amely hangszóróból ismétlődik): – „Higgyétek, hogy a halál legyőzhető, ha én, lám, elestem is.” (A színpad mögül hangszalagról vagy élőben halkan szól a népdal: „Katona vagyok én, ország őrizője...” Fényes, drága kocsi úszik be hangtalan vetített képen, lámpáinak erős fénye elvakítja a cipekedő apát.)

Belügyes (felerősített ajtócsapkodás közben kiszáll a kocsiból bőrkabátban, hetyke rámenősséggel): – Hááá..., maga pont ideáll? Talán nem tudja, hogy már régóta ez az én helyem?

Apa (leejti, majd felveszi a súlyos katonaládát, miközben maga elé mormolja): – Ez már megint itt van...

Belügyes (közelebb lépve): – Áááá... Maga az, szomszéd? (Békülékenyen, erőltetett nyájjassággal) Mi a fenét cipel már megint?

Apa (kivár, hangszórókból): – „Higgyétek, hogy a halál legyőzhető, ha én, lám, elestem is.” (és a népdal elhalkulva) Mit cipelek? Az emlékeimet...

Belügyes (csúfondárosan): – Na, ne mondja... Tényleg? (Visszamegy a kocsihoz, ajtócsapkodás, két kisebb csomaggal, a cipelést mímelve, beáll az apa mögé felsorakozó többi szereplő sorába, akik a ködből sorra előlépve a maguk súlyos csomagját cipelik)

Mind (a soruk előtt álló néma apát kivéve a szereplők egyenként sóhajtozva, dünyögve, aztán meg-megszakítva, egymás szavába vágva, hangzavarosan együtt): – Nekünk sem könnyű! Nekünk sem könnyű!

Apa (a színpad előterében, szemben a közönséggel, törődötten, az elhalkuló népdal végén): – Talán észre sem vették, hogy mindnyájan, igen, mindnyájan terheinket cipeljük... Sír az édesanyánk, a kedvesünk gyászol / Fekete gyászvirág búsul ablakunkban... Múltunk terheit cipeljük, bizony... Hordozzuk. Hordoznunk kell mindhalálig...

A sűrűsödő ködgomolyagban lassan elsötétül a színpad.

Függöny

Feltámadások a Mátrixban

December végén mutatták be a Mátrix-trilógia legújabb, 4. részét, *Mátrix: Feltámadások* címmel. Azóta sokan és sokféleképpen véleményezték a filmet, egy azonban biztos: akit érdekel ez a mozi, az kénytelen lesz többször megnézni, hiszen ezt az epizódot is átszövik a különféle utalások.

Illik azzal kezdenem: aki nem látta a filmet, de megnézné, az most ne olvassa el ezt a cikket. Nehéz lenne ugyanis úgy írni a 4. részről, hogy az ember akaratlanul is ne spoileressen. Hiszen magát az alapkérdést, hogy hogyan tér vissza az életbe Neo (Keanu Reeves) és Trinity (Carrie-Anne Moss), ügyesen válaszolják meg a készítők, néhány szereplő sorsának vagy figurájának megértéséhez azonban – ilyen például Morpheus, akit a trilógiában Laurence Fishburne, a 4. részben pedig Yahya Abdul-Mateen II alakít, vagy Smith ügynök visszatérése – érdemes lesz újraneézni a Lana Wachowski rendezte alkotást.

A film kezdetén a rutinos trilógia-néző felismeri: a Mátrixban vagyunk, ott, ahol Neo, azaz Thomas Anderson pszichoterápiára járó játékkervező – a sikeres Mátrix nevű számítógépes játék tervezője –, akitől folytatást követelnek. Kikacsintás ugyan, amit főnöke mond, miszerint anyavállalatuk, a Warner Bros. akár velük, akár nélkülük elkészíti a folytatást, azonban kiderült: a stúdió ragaszkodott a 4. rész elkészítéséhez. Thomas tehát pszichoanalízisre jár „hallucinációi” miatt, és furcsán

ismerősnek találja a kávézóban rendszeresen látott családját, Tiffanyt. Ő utóbb kissé durcás lesz, és leveri az új Mátrix építőjén, az Elemzón (ő egyébként Neo pszichoanalitikusa) azt, hogy gyermekekkel tartották fogságban. A néző egyébként közben csendben utánaszámol: az előző részekből tudni, hogy már hat Kiválasztott volt, logikus tehát, hogy elkészült a hetedik Mátrix is, és menet közben az is kiderül, hogyan kerül vissza oda Neo és Tiffany/Trinity is, testük pedig ismét kapszulában termel energiát a gépek számára.

Neo aránylag hamar kiszabadul, a történet valódi tétje ez alkalommal az, hogy Trinityt sikerül-e ismét kihozni a Mátrixból. Ehhez ugyanis az ő döntésére van szükség, arra, hogy maga mögött hagyja a Mátrixban idillinek megkreált életét (férj, gyermekek és motorok felújítása).

Mint említettük, sok a visszautalás az előző részekre, előkerül például a Merovingi, az Elemző (Neil Patrick Harris) fekete macskájának neve Deja Vu. Az előző részekben a deja vu annak a jele, hogy valamit épp változtattak a Mátrixon. Niobé (Jada Pinkett Smith) kapitányt is viszontlátjuk, igaz, nem Zionban, hanem Io városában, ahol gépekkel működnek együtt. Egyébként talán a „cuki” gépek léte az egyik legnagyobb ellentmondás a gépek eredeti trilógiabeli szerepével.

Vannak kevésbé elvarrott szálak is: az kiderül, hogy Neo és Trinity hol volt, azt azonban csak találgathatja a néző, hogyan került vissza a történetbe Smith ügynök (Jonathan Groff), hiszen a trilógia egyebek mellett az embereket és a Gépek városát egyaránt fenyegető, elszabadult Smith-program megsemmisítésével ért véget. Az sem egyértelmű, miért a tükrök veszik át a telefonok szerepét a negyedik részben, és Morpheus furcsa színváltozását is említettük már. Ami azonban változatlan: a döntés szerepe. Míg a trilógiában Neo, most Tiffany/Trinity döntésén múlik: szabadulni akar-e a rendszerből, vagy megmarad az idillikus látszatvilágban.

Fried Noémi Lujza

Tanulmányok és előadások

Elsősorban az olvasóteremben lehet majd tanulmányozni, forgatni azokat a kiadványokat, köteteket, amelyek a kolozsvári Bolyai Társaság adományaként érkeztek a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtárba.

Egyetemi jegyzetek, tanulmányok, doktori dolgozatok, monográfiák, konferenciákon elhangzottak egyaránt szerepelnek a kötetekben. Alább szemelgetünk belőlük.

„*Irtam a' magam Tanulo-házatskámban*” – a Res Litteraria Transylvaniae Vetus Irodalom- és Művelődéstörténeti Műhely fiatal kutatóinak tanulmányai Köllő Zsófia szerkesztésében kerültek kötetbe, míg *A távolság antinómiái – hermeneutikai és alkalmazott filozófiai kutatások* című kötet szerkesztője Veress Károly volt.

Emlékezet és felejtés, illetve Egyediség és véletlen a címe a Bolyai Társaság és a Babeș-Bolyai Tudományegyetem közös szervezésében 2016-ban megtartott interdiszciplináris konferencia előadásait tartalmazó könyveknek. *Az élet gondnokai és az ember szabadsága. Élettisztelet, életértékek, életpolitikák* címmel a 2013-as, 3. Kolozsvári Alkalmazott Etikai Konferencia előadásai kerültek kötetbe, *A változás kultúrája. Régiók és mozgásterek* című könyv pedig a Nyelv és kultúra a változó régióban címmel 2011-ben megtartott VII. Hungarológiai Kongresszus interdiszciplináris szimpóziumán elhangzottakat tartalmazza. A kongresszushoz egyébként több kiadvány is kapcsolódik, például a szekcióelőadások megjelent szövegei *Kortárs magyar kisebbségi irodalmak. Posztkolonializmus, gender studies, littérature mineure* és *Párbeszédék kultúrája Gdanskától Oszakáig* címmel.

Fazakas Sándor *A reformatio vitae jegyében. Tanulmányok a reformatori teológiá-*

történet, egyháztan és politikai etika tárgy-körében című kötete 2020-ban jelent meg, akárcsak Gergely P. Alpár *Az asszerció beszédaktusának szemantikai és pragmatikai vizsgálata* című könyve, s szintén az évi megjelenésű Veress Károly *Idea és tapasztalat határára (Lábjegyzeteim Platónhoz)* című könyve.

Az egyetemi jegyzetek közül megemlíthetjük Albert-Lőrincz Márton *Az erkölcsi maximáktól a minimális államig. Politikai filozófia történeti perspektívában* és az előbbi szerző Albert-Lőrincz Csanáddal közösen jegyzett, *Multikulturalitás és demokrácia* című kiadványait. A doktori dolgozatok között szerepel Bóné Éva *Geleji Katona István prédikációi: szövegalkotás, teológia és retorikai kérdések a Válság titkáiban*, Kerekes Erzsébet *Az idő kairológikus jellege a heideggeri hermeneutikai fenomenológiában*, Kovács Attila *Az önmagaság fenomenológiája*, Petki Pál *Fundamentálontológiai és léthorizonti időbeliség. Hipotézis(ek) a heideggeri ketős időbeliségről*, Tankó Éva Mária *Politika és igazság a nyilvános játéktérben. Tényigazság és észigazság Hannah Arendt politikai gondolkodásában*, Tódor Imre *A politikai konstitutív a(nta)gonisztikus dimenziója – Carl Schmitt konfliktusos politikai filozófiájáról* és Zuh Deodáth *A kontinentális filozófia kezdetei. Esettanulmány a korai Edmund Husserlről* című munkája.

Benedek József *A társadalom térbelisége és térszervezése. A romániai regionális egyenlőtlenségek társadalomföldrajzi vizsgálata* című munkája a monográfiák között jelent meg, a tanulmányok között adták ki Farmati Anna *Szeráfi kalandok. Értelem és értelmezés: régi szövegek új kontextusban*, Orbán Gyöngyi *Híd és korlát. Irodalmi hermeneutikai esszé és Ungvári Zrínyi Imre Életünk formaelvei. Erkölcs a gondolkodásban és a mindennapokban* című írásait.

Fried Noémi Lujza

A beatzene és a pop-rock inspirálta a tanárnőket

Kétkötetes kiadvány jelent meg a múlt év végén a szótáraitól, nyelvkönyveiről ismert budapesti Tinta Könyvkiadónál *Angol szókincsfejlesztés felsőfokon* címmel. Szerzői – Rónay Ágnes és Sárdi Csilla – a Pázmány Péter Katolikus Egyetem angol tanszékének oktatói. A megjelenés alkalmából beszélgettünk velük Cserháthalápy Ferenc, a kiadó munkatársa.

– *Hol és hogyan találkoztak először az angol nyelvvel?*

Rónay Ágnes: – Én a popzenében halottam először angol szót. A gimnáziumban kezdtem tanulni a nyelvet, és annyira megszerettem, hogy az egyetemen is ezzel akartam foglalkozni, és azóta is rendületlenül tanulom.

Sárdi Csilla: – Az én találkozásom is a hetvenes évekre datálható. Akkor még beatzene volt a neve annak, amit később pop-rocknak neveztek. Én is a gimnáziumban kezdtem komolyan tanulni angolul, és azóta sem hagytam abba. Mindig van hová továbbfejlődni.

– *„Közös gyermekük” a két szókincsbővítő. Mi az újdonságuk?*

Rónay Ágnes és Sárdi Csilla, a társszerzők

R. Á.: – Bátran mondhatjuk, ilyen nyelvkönyv még nincs a piacon. Az egész első kötet szóképzéses feladatokat tartalmaz, és ez egyedülálló megközelítés. A másik, az előjárós szerkezetek kötete pedig rengeteg előjárós kifejezést vesz végig, és ezeket több típusfeladattal gyakoroltatja.

S. Cs.: – Több olyan szókincsbővítő könyv létezik, ami a nyelvet tanulókat a középfokú tudásszint elérésében segíti. A miénk viszont azoknak nyújt segítséget, akik már elérték ezt a célt, vagyis képesek önállóan használni a nyelvet, azonban szeretnének mesterfokú nyelvhasználókká válni, vagyis minél jobban meg szeretnék közelíteni az anyanyelvi beszélők nyelvismeretét. Angol kiadásban megjelent ugyan néhány kiadvány, amely ezt a célt szolgálja, ám ezek nemzetközi piacra készültek, vagyis nem veszik figyelembe a tanulók anyanyelvét. Mi azonban kifejezetten magyar anyanyelvűek számára készítettük a könyvünket.

– *Valóságos iparág ma Angliában az angol nyelvkönyvek, munkafüzetek kiadása, amelyek természetesen a világ bármely országában felhasználhatók. Miért szükséges kifejezetten a magyar nyelvtanulók számára kifejlesztetni eszközöket ezekben a kategóriákban?*

S. Cs.: – A nyelvtanulók fejében meglévő (anyanyelvi) és formálódó (idegen nyelvi) rendszerek nem egymástól elszigetelten léteznek. A tanuló számára nem szűnik meg a magyar nyelvtudása, amikor az idegen nyelvvel foglalkozik. Ez nem megváltoztatható adottság. Ezért nem arra biztatjuk a tanulókat, hogy hagyják figyelmen kívül a magyart, amikor az angollal foglalkoznak. A célunk az, hogy megmutassuk, miképpen lehet hatékonyan segítségül hívni az anyanyelvet az idegennyelv-ismeret fejlesztése érdekében.

R. Á.: – Angliában rengeteg kiváló tankönyv jelenik meg. A hazai kiadványok azokra a pontokra koncentrálnak, melyek az itthoni nyelvtanulók számára okoznak gondot. Ezeket próbálják megvilágítani és kiküszöböl-

ni sok gyakorlat segítségével. A könyveinkben több, az adott pontra koncentrálni feladat található.

– *Többféle, nagyon hatékonyan reklámozott módszer forog a szakmában: tesztek, drillek, beszélgetések. Véleményük szerint melyik a leghatékonyabb?*

R. Á.: – Ezeket nem lehet szétválasztani. Tanulótól függ, hogy neki mi segít a tanulásban. Szerintem mindegyikre egyformán szükség van.

S. Cs.: – A tapasztalataim azt mutatják, hogy nincs egyetlen, kizárólagos módszer, ami minden nyelvtanuló esetében ugyanolyan hatékonysággal működik. Minden tanuló más, ezért könnyen előadódhat, hogy ami az egyik esetben sikeres, az a másikban kevésbé hatékony vagy esetleg kudarcos. Másfelől az angol nyelv kompetens használata mindig számos készség elsajátításának az eredménye. Célszerű tehát a rendelkezésre álló technikák minél szélesebb körét alkalmazni.

– *Egy ideje már azt is hirdetik, hogy internetes segédanyagok önálló felhasználásával meg lehet tanulni tanár nélkül is angolul. Hihető ez az ígélet?*

R. Á.: – Egy bizonyos szintet persze hogy el lehet érni. De utána már szükség van a tanárra, aki rávezeti a tanulót, hogyan tudja rendszerbe szedni az innen-onnan összeszedett tudását. Teregeti, kiválasztja számára a legmegfelelőbb anyagokat, és azokat gyakoroltatja.

S. Cs.: – A rövid válasz erre az, hogy valamilyen mértékben igen. A hosszabb válasz: attól függ, mit értünk azon, hogy valaki „megtanul angolul”. Természetesen önállóan is meg lehet tanulni, sokaknak sikerült már. Feltételezem azonban, hogy ehhez nem elegendő az interneten fellelhető segédanyagok használata. Ezek minősége egyébként is meglehetősen vegyes, ezért a megfelelő anyagok kiválasztása már önmagában is próba elé állíthatja az önálló nyelvtanulót.

– *Tanári tapasztalatuk szerint mit a legnehezebb elsajátítani a magyar diákoknak?*

R. Á.: – Az angol nyelvtan mindig gondot okoz. Már alap- és középszinten is vannak problémát okozó nyelvtani szerkezetek, és ez csak fokozódik emelt szinten. Szintén problémás a szavak és kifejezések helyes használata a választékos beszédben, pedig ez lényeges lenne.

S. Cs.: – Az angol nyelvben olyan nyelvtani jelenségek vannak, amelyek nem találhatók

meg a magyarban. Ezek megértése és helyes használatának elsajátítása sokak számára időbe telik. Az első példa, ami általában eszünkbe jut, a befejezett aspektus (pl. present perfect, past perfect, future perfect) elsajátítása. Ha azonban a kommunikáció eredményessége szempontjából nézzük a kérdést, akkor mégis inkább a választékos szókinccs elsajátítása az igazi nehézség, pedig ez kulcsfontosságú azok számára, akik felsőfokú angolnyelvtudás megszerzésére törekednek.

– *És ha már előbb szóba került a világháló: van-e még létjogosultságuk a papír alapú nyelvoktató kiadványoknak?*

R. Á.: – Mindenképpen. Ezek jobban forgathatók, mindenhol használhatók, ott is, ahol nincs internet-hozzáférés.

S. Cs.: – Igen. A választ azonban onnan kezdem, hogy az elektronikus tananyagok hasznosságához nem fér kétség. Lehetővé teszik több médium együttes felhasználását, interaktívak, rugalmasak is, tehát szükség szerint alakíthatók, módosíthatók és kiegészíthetők. Azonban a digitális tananyagok nem feltétlenül érhetőek el mindenki számára, mert megfelelő eszköz és megbízható internetkapcsolat is szükséges hozzájuk. Másrészt a papíralapú segédkönyvek használata más élményt nyújt, így a tanulás folyamatát is más módokon segíti. Az elektronikus tananyagok használata során a tanulást nem támogatják fizikai tapasztalatok. Hiányzik a nyomtatott könyv érintésének, lapozásának élménye vagy a megoldások beírása ceruzával vagy tollal. Ezek a hétköznapi mozdulatok nagyon sokat segítenek memóriánknak a tudás elmélyítésében.

– *Közkeletű vélekedés, hogy az angol nyelvet viszonylag könnyű megtanulni alapszintig, de aztán már nagyon nehéz továbblépni.*

R. Á.: – Teljesen igaz, egy bizonyos szint fölött rengeteg fejtörést okoz.

S. Cs.: – Igen. Az angol sok kezdő nyelvtanuló számára lehet vonzó, mert az angol nyelv körülvesz bennünket, így az is felismer és használni tud mozaik-kifejezéseket (pl. happy birthday, thank you very much, I'm loving it) és szavakat (pl. airport, supermarket, smartphone), aki nem tanulta a nyelvet. Vagyis viszonylag kis idő- és energiabefektetéssel el lehet érni egy bizonyos társalgási szintet. A sikeres kommunikációhoz elég egy viszonylag csekély, néhány ezer szavas szókinccs. Ha

(folytatás a következő oldalon)

A beatzene és a pop-rock inspirálta a tanárnőket

(folytatás az előző oldalról)

➤ azonban azt szeretnénk, hogy a nyelvhasználatunk pontosan tükrözze az üzenetünket, akkor a szóképzés, az állandósult szókapcsolatok vagy a rokon értelmű szavak jelentésárnyalatbeli különbségei is fontossá válnak. Ezek elsajátítása és magabiztos használata időbe telik.

– Az angol nyelvet tanuló mai diákok sokban különböznek a tíz-húsz évvel korábbiaktól?

R. Á.: – A maiak sokkal többet találkoznak a filmek, internetes anyagok, játékok révén a nyelvvél. Ragad rájuk, könnyebben értik a beszédet, használják is, de hiányzik a rendszer. Sok helyről szedik össze a tudásukat, de az felszínesebb.

S. Cs.: – A maiak nagyon szerencsés helyzetben vannak, mert számukra az angol valóban élő nyelv. Körülveszi őket akkor is, ha nem jutnak el angol nyelvterületre. Ezért átértékelődik az iskolai nyelvórák szerepe is, hiszen számos módon használhatják és fejleszthetik a tudásukat. Mindezt a nyelvtanítás folyamata során is érdemes figyelembe venni és kihasználni.

– Az angol az utóbbi évtizedekben egyeduralgódóvá vált a világban. Elveszítheti-e valaha ezt az elsőbbségét?

R. Á.: – Nem tartom valószínűnek, sőt még többen fogják használni. Mindenhol tanítják, tehát esélyes arra, hogy általános kommunikációs nyelvvé (lingua francává) váljék.

S. Cs.: – Nincs jóstehetségem... A globalizált világnak azonban szüksége van közvetítő nyelvre. Ez most az angol, és belátható időn belül nem is várható változás. Az egyik oka ennek az, hogy az angol anyanyelvi beszélők fellegvára, az USA továbbra is a világ egyik vezető nagyhatalma. A másik ok pedig az, hogy Kínában is – ami azért a világ másik legnagyobb gazdasági hatalma – angolt tanítanak az iskolákban. Ugyanez a helyzet az arab

A Tinta Könyvkiadó új kiadványai

országokban és Indiában is. Tehát nem látszik olyan tendencia, hogy a legnagyobb lélekszámú országok vagy közösségek nyelve – a kínai, az arab, a hindi vagy az urdu – venné át az angol szerepét.

– Terveznek további kiadványt az angol nyelvet tanulók számára?

R. Á.: – Igen. Az egyik könyvhöz az online tanítás adta az ötletet, és talán megkönnyítheti a tanárok óratervezését. Ezenfelül a szókinccs fejlesztésére további ötleteket tartalmazó kiadványt tervezünk.

S. Cs.: – Igen. Rónay Ágnes kolléganóm sikeres nyelvtani gyakorlókönyvei mellett még több lehetőséget szeretnénk adni a magyar nyelvtanulóknak arra is, hogy az angol szókinccsüket felsőfokú szintre fejlesszék, illetve ezt a nyelvtudást szinten tartsák.

TISZTA BESZÉD

A nyelv- és humorérzék viszonyáról

Az egyik legismertebb régi latin szólást, a magyarul is mondogatott „Amit szabad Jupiternek, nem szabad az ökörnek”, Quod licet Iovi, non licet bovi-ból igazította át Tabi László humorista a „Quod licet jó vicc, non licet szóvicc” formára. Nem tudom, ki mennyire követi figyelemmel a folyton viccelődő emberek különös ragaszkodását a szóviccekhez, illetve az igazi, gazdag humorúak, mint az említett híres humorista, ózdkodását a szóviccektől, de ez a látszólagos ellentmondás igenis létezik. A ludas pedig ebben épp a mi anyanyelvünk, melyben számtalan lehetőség adódik egy-egy ferdítésre, játékos összetételre, de ezek túlnyomórészt inkább afféle ripacskodásként hatnak, melyekből hiányzik az értékes humor. Természetesen vannak nagyon szellemes fordulatok is, mint például amikor a játszótérre beszalad egy ismeretlen kutya, s az egyik gyerek riadtan megkérdezi a másiktól, hogy „Te kergeted ezt a kutyát?” A másik pedig sértetten válaszol: „Dehogy tekergetem!”

A szóvicc minőségének felismerése tehát mindenekelőtt nyelvérzék kérdése, aki ugyanis nem birtokolja saját anyanyelvének humorra hajlamos zömét, az alkothat olyan viccnek szánt szájalmas kapcsolatokat, amiket a másik csoportbeliek visszakézből elvetnek.

Általában úgy tartják, hogy a nyelv-, illetve a humorérzék nem tanulható, azzal vagy vele születik valaki, vagy bele kell nyugodnia, hogy nélküle kell az életét leélnie. Mivel tanult szakmámba vágó témakörrel van szó, bátorodom ellentmondani az előző mondatbelieknek, megvan ugyanis a vitathatatlanul legjobb „gyógyszer” mindkét érzék fejlesztéséhez, és ez az olvasás.

Persze nem mindegy, hogy milyen időszakban és milyen témakörben keletkezett művekre gondolok, ha viszont valaki nagyon komolyan szeretne nyelv- és humorérzékén javítani, akkor elsősorban Karinthy Frigyes és Örkény István műveit ajánlom szíves figyelmébe, jelesül Karinthy-nak a *Tanár úr, kérem!* címen egybegyűjtött diákkori emlékeit, illetve az *Így írtok ti* irodalmi paródiakötetet, Örkénynek pedig az egyperces novelláit. Egyik sem szorul reklámozásra, úgyhogy nem is „marketingfogásból” mondom, hogy az említett alkotásokat számtalanszor lehet újra meg újra elövenni, megunhatatlanok. S ha a nyelv- és humorérzék feljavítására bátran vállalkozó már érez némi fejlődést, kézbe veheti Bajor Andornak, városunk szülöténének és kultúránk gazdagítójának bármelyik hozzáférhető kötetét, ugyanúgy fogja élvezni, mint Karinthy és Örkény írásait.

Molnár Judit

Adatok a XVI. századi (Máramaros)Szigetről (1.)

Tavaly júniusban közölte lapunkban a Szatmár városi szabócéh XVI. századi szabályzatáról szóló tanulmányt a Kaposvári Egyetem nyugalmazott főiskolai tanára és a Szent István Egyetem Kaposvári Campusának adjunktusa. Dr. Fülöp László és dr. Barkóczy László újabb érdekes középkori iratot elemzett, elsősorban a benne szereplő nevek szempontjából. Egy máramarosszigeti írástudó deákul írt jegyzetei maradtak fenn, s azokban birtokának, ingatlanainak gyarapítását jegyezte fel.

A mostani ismertetésünkben bemutatott és elemzett, eredeti, végig latin nyelven íródott dokumentum Harangöntő Aladár tulajdonában volt 1902-ben, amikor azt betűhíven közölte a *Történelmi Tár* című folyóiratban.¹ A szöveg elé rövid bevezetést írt, amelyből megtudjuk, hogy a szerzője a Sziget városában élő Szabó András fia, György deák. A leírtak 1540-től 1563-ig ölelik föl a családjára, saját építkezéseire és vásárlásaira, a városra és környékére vonatkozó adatokat. A feltehetően sokat lapozgatott, vásott füzetecskét valaki újrakötöthette, és az illető nem figyelt a lapok sorrendjére, így az egyes részek összekeveredtek, az évszámok nem követik egymást. Vannak közte félig és teljesen üres oldalak, utólagos kiegészítések, törlések is. A legvégén pár sorban kiderül, hogy 1576-ban valaki – talán egy utód családtag – folytatni akarta a feljegyzéseket, valószínűleg tőle származnak a belevitások, azonban valamilyen oknál fogva a továbbírása mégsem történt meg.

Mint említettük, a szöveg mindvégig latin nyelven íródott, mégpedig a korabeli, úgynevezett „középkori magyaros” latin megfogalmazásban. Bár szerzője tudott latinul, mégis több olyan pontatlanság, hiba csúszott a följegyzésbe, amely utólag megzavarja az olva-

sót. (Természetesen ez lehet a közlő félreolvasása is!) Magáról György személyéről pontos információt nem kapunk az általa írt dokumentumban: nem ír arról, hogy hol és mikor született, tehát hány éves ekkor. Nős-e, van-e családja, gyermekei? A foglalkozását sem említi, azonban feltételezzük, hogy mint tanult, latinul is tudó egyén, valamilyen állami, világi hivatalnok lehetett.² Felmenői az erdélyi kisenemességhez tartoztak, mégpedig azok közt is a felsőbb réteghez, mint a későbbi birtokszerzésekből, építkezésekből kitűnik.

A körülbelül 13 oldalnyi szöveg két nagy részre osztható. Az első a házépítésről vezetett lajstrom, a második pedig földvásárlásai: zálogba vevés-adás, földcserék részben a város területén, részben a közeli falvakban. Feljegyzései azért értékesek az utókornak, mert nagyon sok tulajdonnevet, főleg személynevet (124 fő) örökített meg a leírtakban. Ez valójában nemcsak az ő pontosságának az érdeme, hanem egy tőle független körülménynek is. A XVI. század derekán még nem voltak a városokban házsámok, az ingatlanoknak sem volt helyrajzi számuk. Ezért úgy pontosították ezeket, hogy leírták a jobb és bal szomszéd, tulajdonos nevét az azonosítás végett. És ha lehetett, akkor a városon kívül eső szántók, rétek helyét a határrész megnevezésével is ellátták.

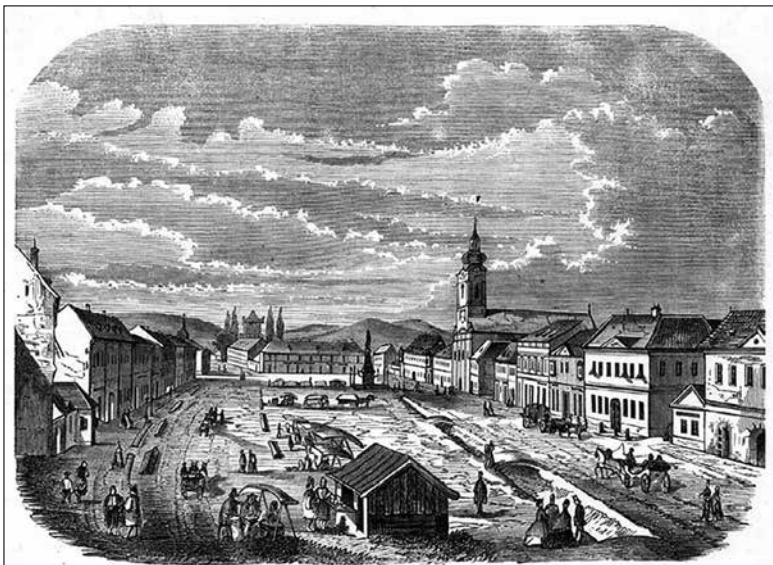
György deák feljegyzése nem családtörténeti, nem genealógiai céllal készült, ennek ellenére a különböző helyeken olvasható mondataiból, töredékekből elég sok adatot, apró eseményt összegyűjthetünk a család tagjairól. Mindezeket itt, egy helyen mutatjuk be az olvasóknak.

Édesapja Szabó András, édesanyja Nyilas Zsófia. Ez utóbbi családnevét sohasem írta le, azonban más adatokból kiderül. Apai nagyapja Szabó Tamás, anyai nagyanyja Ágota, Nyilas János özvegye volt. Nagyanyja végrendeletében két leányára, Zsófiára³ és Dorottyára hagyta a fél házat. Ez a ház a Tisza felé néző utcában volt, szomszédjai: keletről Litteratus Bertalan, nyugatról pedig Vikárius Ambrus. Dorottyá, aki Huszti Márton felesége volt, a

feljegyzés készítésekor már elhunyt, ezért az órá eső részt György készpénzben megváltotta a férjtől, a másikat örökölte az anyjától, ezáltal egyedül ő lett a (nagy)szülői ház tulajdonosa. Györgynek még volt négy testvére is, két bátyja: Antal és Gáspár, valamint két lány: Orsolya és Anna nevű húga. Róluk nem esik szó e ház kapcsán, feltehetően őket más ingatlanokkal vagy pénzzel elégitették ki a szüleik. Annáról később még egyszer ír György, mégpedig rossz hírt. Azt, hogy elhalálozott, és kicsi csecsemőjét ő hozta el a bölcsőből (!) magukhoz. Feltételezhető, hogy a hűg halála a szüléssel volt kapcsolatos. A közvetlen családtagjain kívül még egy unokatestvérét említi György, Simon Mihályt, aki – a családnevéből ítélve – az apa lánytestvérének lehetett a fia. Sajnos többet nem tudunk meg a Szabó család tagjairól a feljegyzésből. Csupán György deák ír egy mondatot a saját életéről: 1556-tól 1558-ig, azaz két évig kényszerűségből Huszt várában élt és szolgált, mert ostrom alatt volt a vár és a város. Hogy pontosan mi lehetett ott és akkor a feladata, arról sajnos hallgat.

A következőkben szójunk magáról a városról, Szigetről általában, közben beleszóve azokat az elemeket, amelyeket György deák tollából olvashatunk. A Tisza és az Iza folyók találkozásánál, az utóbbi torkolatánál fekvő város első írásos említése 1332–37-ből maradt ránk Ziget néven⁴. Mai előtagja a vármegyei hovatartozására utal. A Máramaros szavunk egy folyónévből származik (más néven: Mára), ebből ered a vármegye, majd székhelyének teljes elnevezése. Már a XIV. században jelentős, iparosok és kereskedők által lakott vásárhely volt. Híresek voltak közeli sóbányái, melyeknek a munkásai is többnyire

Máramarossziget
piactere
a kiegyezés (1867)
körül

a városban éltek. Az elmondottak alapján a XV. század végétől egy új, értelmiségi réteg jelent meg, amelynek nagy része sókamarai hivatalnok és más királyi vagy állami tisztviselő volt. Feltehetően György deák, valamint a Litteratusként megnevezett személyek is ilyen szerepet tölthettek be.

A Wikipédia szerint Sziget városát kezdetől fogva túlnyomórészt magyarok lakták. Ezt az állítást fogja bizonyítani az itt később közölt névsorunk is. (Csak példaként emlíjtük a jóval későbbi, ilyen esetekben mindig idézett, hivatalos 1910. évi népszámlálást: ekkor 23 657 lakosából 18 143 fő volt magyar anyanyelvű.) A most már romániai Sziget városának bemutatásakor feltétlenül szólnunk kell a Tisza jobb partján szemben fekvő városkáról, a ma ukrainai Aknaszlatináról is (a közös és szomszédos sóbányáik miatt). Ennek a társtelepülésnek is túlnyomórészt magyar lakossága volt. 1910-ben 2330 fő, manapság pedig az össznépeség több mint egyharmada magyar. Ha a trianoni egyezség és határmeghúzás nem szólt volna bele, véleményünk szerint egy komolyabb, nagyobb teherbírási híd építésével a két város már úgy összekapcsolódott volna, mint a valamikori Buda és Pest. (A város XVI. század utáni sorsával, etnikai összetételével a továbbiakban nem kívánunk foglalkozni, ugyanis írásunknak nem ez a célja.)

Amint fentebb említettük, a nagyanyai ház a Tisza felé menő utcában volt, azaz a városközponttól északra. A latin szöveg eleje ennek a régi háznak a felújításával, bővítésével, valamint egyéb gazdasági épületek emelésével foglalkozik. Ez a munka elég sokáig tartott, mivel 1540-ben kezdődött, és csak 1553-ban olvashatjuk, hogy készen lett. Pontos regisztert vezetett György arról, hogy mikor mennyi agyagot, fát,⁵ követ, homokot, csavarokat vásárolt és mennyiért, valamint mennyi arany forintba és dénárba kerültek ezek, illetve a fuvardíjak. Ugyanígy név szerint rögzítette, hogy mennyi munkabért fizetett ki az ácsoknak, asztalosoknak és más munkásoknak. Ezeket az összegeket nem lehet mai pénznemre átszámítani, hisz akkor teljesen mások voltak értékesek, mint ma. És azt sem tudjuk pontosan, hogy milyen távolságból, honnan fuvaroztatta oda. (Mielőtt röviden leírnánk ezeket az építkezéseket, felhívjuk a figyelmet egy fogalomra: a ház szónak a XVI. században volt egy másik jelentése is, mégpedig „szoba”. Már a bevezetőben

(folytatás a következő oldalon)

Adatok a XVI. századi (Máramaros)Szigetről (1.)

(folytatás az előző oldalról)

is említi a szerző, hogy egyik szomszédjában ott álltak Vikárius Ambrus házai, ezen a szobáit kell értenünk.)

György deák tehát felújította a régi házat, 1559-ben hozzátoldott egy újabb épületrészt, valamint építtetett egy sütőházat. A szobákba kemencéket (talán kályhát) rakatott, tehát a fűtésről is gondoskodott. Készült egy raktár is a házhoz, amin valószínűleg valami olyan nagyobb kamrafélét kell értenünk, amelyben különböző élelmiszereket (liszt, kenyérgabona, ecet, szalonna stb.) tartottak nagyobb mennyiségben. És ha elhíhető, egy annak idején még ritkaságszámba menő árnyékszékéről is gondoskodott (cloaca). Szó esik „ököristállókról” is, azonban ez biztosan nem a ház keskeny, városi telkén készült, hanem valamelyik közelebbi földjén, egy majorkertben (akolkertben), s az egyik ilyenén még kutat is ásott. Bútorokról részletesen nem ír, csupán egy étkezőasztal készíttetését említi.⁶ Ki kell emelnünk, hogy a mesterembereket legtöbbször név szerint, pontosan megnevezi, ezzel is szaporítva a személynévi anyagot.

A továbbiakban elsőként a személynevekkel kapcsolatos észrevételeinket írjuk le azok pontos közlése előtt. Az egyes személyek neve mellett sokszor olvashatunk egy-egy magyarázó közszót, amely a település közigazgatási és hitéletére utal. A városnak volt főbírája, igaz, csak egyszer említik (Szabó Balázs), mellette működött a bírói rendszer is esküdtelkekkel. A dokumentum által felölelt közel negyed évszázad alatt több bíró neve is előfordul. Ez teljesen érthető, hisz egyes városokban akár évente választottak új bírót, ezt mindig az adott helység szabályozta. Egy ízben megnevezik a papot (Kósa György); Vikárius Ambrus, a szomszéd előneve pedig már főpapra utal, jelentése: helynök, azaz a megyés püspök helyettese. Ez utóbbi személy valószínűleg már protestáns vallású lehetett, mivel a szövegben szerepel a leánya is, Magdolna.

Az előnév szót nem véletlenül használjuk. Ugyanis nem tudjuk meg a pontos családnevét, a vikárius jelző csupán helyettesítő név, amelyet lejegyzője családnevesített, hisz a személy megkülönböztetésére mindez elegendő volt. Ugyanez a helyzet a több Litteratus előnévvel jegyzett személynél is. Szintén latin

közszó, jelentése: írástudó, tanult ember. Valódi vezetéknevüket nem ismerjük meg, feltehetően a már általunk említett értelmiségi, hivatalnoki réteghez tartozó egyének voltak. Gyakran találkozunk apa-fia vagy testvérek megnevezésével egy helyen, például Vas Antal és testvérei: Lázár, Miklós és Gergely. Ezért egyes családnevek többször ismétlődnek, például: Szabó, Varga.

György deák a személyneveket (néhány esetet, illetve a nők megnevezését kivéve) a latin szövegben úgy írta le, hogy elől áll a latinra lefordított keresztnév, majd ezt követi a kor (vagy az ő) helyesírásával a családnév. Az alább közölt névsorban minden személynevet szerepeltetünk, de a mai magyaros formában: a családnév mai alakja plusz a magyarra fordított keresztnév, majd zárójelben az akkor rögzített vezetéknevi írásforma. Négy személynél hiányzik a vezetéknev (jelölése: ...), hat esetben pedig, bár nincs leírva, sikerült megállapítani, ezeket zárójelbe tettük. Minden személyt csak egyszer jegyzünk, még akkor is, ha a szövegben többször fordul elő. Lajstromunk ismertetése után teszünk róluk általános és egyedi megjegyzéseket, amelyek Sziget város lakóinak itt bemutatott töredékére érvényesek. Mint korábban említettük, lehet köztük néhány olyan személy is, aki egy-egy földbirtok vásárlása esetén valamelyik közelebbi faluban élt. Bár miért ne lehetett volna szigeti lakosnak ingatlanja Bácsilázon vagy, Kabolapatakon, mint ahogy a szigeti Szabó György deáknak is lett a vételek után?

Következzék a 110 férfi személyneve betűrendben (a dőlt betűsek nem biztos, hogy szigeti lakosok voltak, ugyanis a nevük után általában *de* előjáróval egy-egy falu neve, a származási helyük szerepel): (Varga) Gyurka? (Chywrka), ... Ferenc, ... István, ... János, ... *Kristóf* (Huszt várának prefektusa, parancsnoka⁷); (Litteratus) Máté, (Szabó) Antal (a deák bátyja), (Szabó) Gáspár (a deák bátyja), (Vas) Gergely, (Vas) Lázár, (Vas) Miklós, Aranyas Mihály (Aranyos), Attyay Ambrus bíró, Bálint Máté (Balynth), Bálint Mátyás (Balýnth), Bányász Ambrus (Banyaz, Banýjaz), Bányász Máté (Banýjaz), Bartos Benedek (Barthos), Bartos Domonkos (Barthos), Bartos Mihály (Barthos), Basa Mátyás, Benedekdiák Albert (Benedekdják), Benedekdiák Mátyás (Benedekdják), *Bercse Farkas* (Berche),

Bercse János (Berche), Borbély András (Borbíj), Borsovay György (Borsowaj), Botos Imre (Bothos), Csáky Mihály (Chyaky) kancellár, Cserepnye Pál (Cserepnje), Csont György (Chonth), Csont Pál (Chyont), Deák János (Deak), Deák Mihály (Deak), Ezeky Ádám, *Fice Jakab* (Phjce), Fodor Jakab, Fujor... (hiányzik) János (Fwyor...), Fördös István (Ferdeos), Gajdán István (Gajdan), Gál István (Gal), Hachys Simon, Hatvani Pál (Hathwanj), Huszti Márton (Hwzthy), Igjártó Bálint (Igjarto), Jászberényi Gergely (Jazbeljni), *Juga Balázs*, Kálmán Bálint (Kalman) bíró, Kerekes Mihály, *Kis Dan* (Kijs), *Kis Rodra* (Kijs), Korcsmáros Antal (Korczymaros), Kósa Balázs (Koossa), Kósa György (Koossa) pap, Kósa Imre (Koossa), Kósa Mátyás (Koossa), Kovács Barnabás (Kowacz), Kovács Bertalan (Kowacz), Kovács Domonkos (Kovacz), Kovács Tamás (Kowacz), László Benedek (Lazlo), Litteratus Antal, Litteratus Bertalan (Litterati), Litteratus Gáspár, Litteratus Gergely, Litteratus János, Litteratus Miklós (Literator), Mészáros Amb-

A város és környékének térképe az 1770-es évekből (Glück László: *Máramarossziget mezőváros helyrajza és társadalma 1600 táján c. munkájából*; www.mtatk.hu)

rus (Mezaros), Mészáros György (Mezaros), Molnár János (Molnar), *Nemes János*, Nyerges Tamás, Nyilas János (Nyilas), a deák anyai nagyapja, Pajzsos Tamás (Paysos, Pajzsos), Pató Máté (Pato), Pi... (hiányzik) János (Pj...), Poncz Balázs, Pongrácz János (Pongoracz), Simon Mihály (Symon, Sjmon) az unokatestvére, *Somlye János* (Somlye), Soós Bálint (Soos), Szabó András (Zabo), a deák édesapja, Szabó Balázs (Zabo) főbíró, Szabó György (Zabo), a deák, Szabó István (Zabo), Szabó Márton (Zabo), Szabó Tamás (Zabo), a nagyapja, Szanyi Ferenc (Zanj) bíró, Szanyi Gergely (Zanj), Szanyi Tamás (Zany), Szász Ambros (Zaaz), Szász Mihály (Zaz), Szilágyi Márton (Zjlagj), Szűcs György (Zeyws), Taracz(k) András, Tatár Mihály (Tathar), Torday Pál (Thordaj), Tóth Simon (Toth), Varga András (Warga), Varga Márton (Warga), Varga Mihály (Warga), Varga Miklós (Warga), Varga Tamás (Warga), Verbóczy Márton (Werbeoczy), Veres Bertalan (Weres), Veres Domonkos (Weres), Vikárus Ambrus (Wycaryws), Visky Simon (Wjyskj), Visky Tamás (Wjyskj), Was Antal (Vas). (Említés szintjén olvasható Izabella királyné és egy román nemes, Dan Rednek neve (Mára)Gyulafalváról, őket eleve kihagytuk a névsorból.)

(Folytatjuk)

Dr. Fülöp László

CSc ny. főiskolai tanár, Kaposvári Egyetem

Dr. Barkóczy László

adjunktus, Szent István Egyetem, Kaposvári Campus

JEGYZETEK

1. Harangöntő Aladár: Érdekes lajstrom a XVI. század közepéről. *Történelmi Tár*. Budapest. 1902. p. 461–474.
2. György deák életével és birtokszerzéseivel részletesen foglalkozik Glück László a doktori értekezésében, p. 207– 224.
<https://idi.btk.pte.hu/dokumentumok/disszertaciok/glucklaszlophd.pdf>
3. Egy helyütt az anyai nagyapjáról azt írja, hogy Beszterce városából jött. De hogy mikor és miért került oda Szigetre, erre nem kapunk választ.
4. Kiss Lajos: *Földrajzi nevek etimológiai szótára, II*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1988. p. 90.
5. Az agyag és a fa mennyiségéből, valamint az ácsok munkájából arra következtethetünk, hogy tapasztott falú faházról, esetleg boronaházról van szó.
6. Ezeket a bútordarabokat régen úgy készítették, hogy volt a lapjuk alatt egy zárható rekesz vagy fiók, amelyben a fontos családi iratokat és a pénzt tartották.
7. Kávássy Kristóf volt ebben az időben a huszti várnagy és a máramarosi kamaraispán. Innen küldi latin nyelvű leveleit Nádasdy Tamásnak.

Ásatások a váradi várban a XIX. század végén

Hosszú évekig keresték tudós archeológusok a nagyváradi vár egykori királysobrait, köztük a városalapító szent királyét is, és váratlanul, amikor már senki nem számított rá, a XIX. század végén, pontosabban 1895. október 28-án találtak valami érdekeset. A vár déli részén, az élelmezési raktár oldalánál folyó ásatások során a munkások rábukkantak Szent László király szobrára, amelyet Várad huszadik püspöke, Demeter (Demetrius Dionisyii de Futak) állíttatott a szent király dicsőségére a XIV. században. Alább a *Nagyvárad* című napilap 1895-ös évfolyama októberi számainak alapján foglaljuk össze a történeteket.

Rómer Flóris, Nagyvárad tudós régésze 1883-ban kezdett ásatásokat a vár udvarán, s a kutatások, ha nem vezettek is nagy eredményekre, mindenképp fontos adatokkal szolgáltak a tudósoknak. A talált kődarabok ugyanis megerősítették azt a feltételezést, hogy a Szent László-székesegyház a vár belső udvarának közepén állott. Akkor találtak azon a helyen egy kettős ajtajú sírboltot is, ami az akkori idők kiváló régészének, Henszlmann Imrének a véleménye szerint Szent László király sírja lehetett. Rómer Flóris azért kezdett ásatásokat 1883-ban, mert egykori feljegyzések szerint a vár belső udvarában, annak is a közepén 1755. nyarán kútásás közben egy sírra bukkantak, amelyben női csontvázat, koronát és országalmát találtak. A vár akkori parancsnoka, Marquis de Ville lovassági tábornok rögtön Bécsbe küldte az értékes leletet abban reménykedve, hogy I. Mária magyar királynő ékszerait küldi az udvarba. Mint tudjuk, a törökök 1618-ban a régi székesegyházat földig rombolták,

a köveiből bástyákat emeltek, és a vár falait javították ki.

Az 1885-ös októberi lelet építési munkálatok során bukkant fel. Történt ugyanis, hogy az élelmezési raktár mellett pékműhelyt és sütőkemencéket szándékoztak emelni. A munkálatokat Incze Lajos nagyváradi építész vezette. A munkások épp a kijelölt helyen ástak, amikor az egyikük szerszáma egy kemény kődarabban akadt meg. A többieket is odahívta, mire azok is ott kezdtek ásni, majd néhány pernyi óvatos ásás után egyikük hirtelen felkiáltott: „Ez egy korona!” És tényleg, a földből egy kőből faragott korona tűnt elő. A munkát vezető altiszt azonnal jelentést tett az irodában a szolgálatot teljesítő Konja ezredesnek, s az Werner és Hill hadnagy kíséretében az ásatáshoz sietett. Lassan kivált a kiásott földréteg alól egy királyi szobor. Amikor már teljesen körülásták, kiemelték a szobrot, s könnyű volt megállapítani, hogy az a magyarok szent királyát, Szent Lászlót ábrázolja! A szobor közelében találtak még egy feliratos kődarabot és egy kőbe faragott virágdíszet.

A csonka és sok helyen sérült szobrot, ami évszázadokig a föld alatt volt, letakarították, és az ezredes irodájába vitték, ahol egy ablakmélyedésbe állították. Konja ezredes azonnal levelet írt Schlauch Lőrinc bíboros-püspöknek, és értesítette őt a leletről. Ugyanakkor a bíboros-püspökre bízta a szobrot, további intézkedésig. Schlauch Lőrinc tiszte volt értesíteni a leletről a nagyváradi régészegyletet. A régészegylet pedig folytatta a kutatómunkát, hisz minden jel arra mutatott, hogy hamarosan megtalálják Szent Lászlónak a régészek által annyira keresett sírboltját is.

A szobor, amely a földből került elő, kétségtelenül Szent Lászlót ábrázolta. Történeti adatok szerint azon a helyen, ahol ez a szobor előkerült, egykor három szobornak kellett állnia. Az álló alak csonka volt. A lába teljesen le volt törve, meg is találták néhány törött darabját. Az arcvonások kivehetők, bár az orr erősen le volt horzsolva. A fejen korona, ami épen maradt, csak a közepén volt

letörve a kereszt, amelynek helyén mélyedés volt látható. A jobb kéz a szíven, a bal kéz teljesen rongált, ami nem csoda, hiszen nagy mennyiségű föld nyomta évszázadokon át. A szobor hátán egy kőből kifaragott palástot fűz egy csatos öv. A korona, a palást és az azt tartó öv aranyozva, az egész szobor festve volt. A szelíd, méltóságteljes arc pont olyan, mint az, ami az emberek fantáziájában élt a király dicső tettei után, és feltűnően hasonlított a Kispiacon álló, 1893-ban felállított szobor arcvonásaihoz.

A megtalált szobrot és a másik két leletet átadták a régészeti egylet munkatársainak, ők két nap elmúltával már néhány dolgot megállapítottak róla, s közölték is a korabeli sajtóban. „A szobor egy királyi alak, felsőrésze a czipőig, fején koronával, egyik kezével a melléhez szorítva. Válláról redős palást függ, melyet nyakán egyszerű gomb szorít össze, nyitott mellét pánczél takarja, mely alul a szokásos ives alakban végződik. A szobor fejről hátranyomott haj a vállakra hullámszik, az állát kissé hosszabb körszakáll fedi. A bajusza mintha kicsit pederítve volna. A szobor nagysága egy erősen kifejezett férfira utal. Az írást a talált kövön, még akkor is, ha a betűkben hiány fog mutatkozni, egészen nyugodtak lehetünk, Bölönyi vagy dr. Karácsonyi János segítségével, két nap alatt megfejtjük, mihelyt muzeumunkban lesz. A kő színe fehér, kissé rostos, vagy mészkő, vagy homokkő. A harmadik darab egy pajzsnak díszítésül vagy címerül szolgáló töredék. A cifrázat olyan liliumféle, minőket az Anjouk idejéből ittmaradt emlékeken láthatunk.”

Bunyitay Vince tudós kanonok, történetíró érdekes tanulmányt írt az addig rejtőzködő szoborról. E tanulmány szerint Nagy Lajos király százada, a XIV. század során fejlődött ki Szent László király tisztelete. Idézzünk ebből a tanulmányból:

„Magyarország akkor volt a legnagyobb és leghatalmasabb. Nagyságának a tudományok és művészetek külső fényt és belső értéket is kölcsönöztek. Ekkor keletkezett a pécsi egyetem, Diósgyőr, Visegrád és Buda palotái, az esztergomi, egri székesegyházak, a kassai dóm, főpapjaink és főuraink várkastélyai szintén akkor épültek, szobrokkal, festményekkel, s a képzőművészetek szebbnél-szebb alkotásaival. A nemes versenyből, melyet az ország koronás királyával együtt a széper, a nemesért folytatott, Szent László városa sem maradt el.”

Bunyitay Vincétől tudjuk, hogy a székesegyházat Báthori András püspök újjáépíttette, és akkor a templom a festészet remek alkotásaival is gazdagodott, bár erről történeti emlékeink hallgatnak. Azonban egy régi ásatásnál előkerült egy freskótöredék, ami erre utal. Báthori utóda, Demeter püspök ismerte az olasz műalkotásokat, és ilyenekkel akarta gazdagítani Szent László városát. Elhatározta, hogy megrendeli és felállíttatja szent királyaink szobrait. A munkát a kolozsvári Márton és György mesterekre bízta, akiknek családjában a szobrászat művészete apáról fiúra szállt. A szobrok készen is lettek, 1370-ben állították fel őket a váradi vár udvarán, a nyugati kapuval szemközt.

Idézzük a továbbiakban Bunyitay Vince tanulmányát: „Három szobor volt, mind a három álló, koronás, kardos, sarkantyús. A középső arany országalmát tartott kezében, melyből kereszt emelkedett ki. Az ettől balra álló szakáll- és bajusztalan ifjú embert ábrázolt, kezében kormánybottal (liliommal?), a lábainál pajzsal, melyen kettős kereszt állott. A jobb oldali nyakából láncon kard csüngött, jobbában csatabárdot tartott, s lábainál szintén pajzs volt, azon felirattal, hogy e szobrokat 1370-ben, Lajos magyar király idejében, Demeter váradi püspök készítette Kolozsvári Márton és György, Miklós képíró mester fiai által. E szobrok, mint már előállításuk is mutatja, és a szemtanú leírása szerint is, a három magyar szent király szobrai valának. A középső Szent István, ettől balra Szent Imre, jobbra a bárdal Szent László.”

Tovább olvasva a tanulmányt, megtudjuk, hogy III. János váradi püspök Szent László lovas szobrának elkészítését is Kolozsvári Márton és György mesterekre bízta. A megrendelt szobor 1390 szeptemberére, a Szent István alapította, Szent László által Biharról Váradra áthelyezett püspökség fennállásának háromszázadik évfordulójára készen lett. Pontosan nem tudni, de talán szeptember 8-án vagy 11-én, amikor Mária királynő és Zsigmond király Váradon jártak, a vár nyugati kapujánál felállították a szobrot.

„Mivel még rajz sem maradt a szoborról, csak néhány leírásból tudjuk, hogy ércből volt, teljesen bearanyozva, mint Marc Aurel szobra a római Capitoliumon. A ló magas kőszálon állt, s a lovon Szent László király ült, tehát mint Szent György a prágai szobron, azzal

(folytatás a következő oldalon)

Ásatások a váradi várban a XIX. század végén

(folytatás az előző oldalról)

➤ a különbséggel, hogy Szent László félelmes fegyverét, a csatabárdot fenyegetőleg emelte, és így nem a földre tekintett, mint Szent György, hanem felfelé. A ló alatt szintén pajzs függött, melynek felirata a mű keletkezésének idejét, a megrendelő püspök s a művészek nevét hirdette, valamint azt is, hogy a szobor Szent László király tiszteletére készült. Hatása megfelelt János váradi püspök várakozásának. Szemtanú írók elragadtatással szólnak róla, a költők megénekeltek” – írja a tanulmányban Bunyitay Vince.

A kis kitérő után kövessük tovább a megtalált szobor történetét. Nos, a megtalálás utáni napon a szobor még a várban volt, Konja ezredes szobájában, egy ablakmélyedésben. Ide látogatott el a két tudós régész, Karácsonyi János és Cséplő Péter szobrot nézni. Azt mindjárt megállapították, hogy a szobor nem azonos a XIV. századi királysobrok egyikével sem, hiszen azok is és a lovas szobor is ércből voltak. Tehát a talált kőszobor későbbi korból származik. Az ezredes felajánlotta a szobrot a régészeti múzeumnak, s így az intézmény egy újabb műemlékkel gazdagodott.

Ami a szobor értékes voltát illeti, lapozzunk bele a *Nagyvárad* napilap korabeli számaiba, pontosabban az október 31-én megjelentbe, és lássuk, mit nyilatkozik dr. Karácsonyi János a lap munkatársának.

„A szobor valami nagyobb műbeccsel nem bír. Valószínűleg a török hódoltság után, 1692–1710 közötti időközben oltárszobornak készítették a jezsuiták, akik a várban katonai lelkészek voltak. A török uralom alatt ugyanis minden templomot elpusztított az ellenség, s amikor felszabadult a város, a várudvaron kápolnákat építettek, legkivált a katonaság számára. A műemlékeket Miskolczy István református lelkész apróra leírta, mikor 1609. június 27-ikén, zsinaton járt Váradon. Latin nyelven írt művének idevonatkozó része így hangzik:

»Nagyvárad várában jártamban láttam a várudvar jobb oldalán Szent László ércszobrát. Hasonlóképpen az ő szobra van a térség közepén is, lovon ülve, aranytól fénylő jobbjaiban bárd, felemelt karjával mintha ellenségre sújtana. A ló alatt, melynek idomai nem egészen élethűen vannak készítve, ércztáblán ez a felírás: 1390. május 20. Zsigmond és Mária

királyné szerencsés uralkodása idejében csináltatta ezt a művet Krisztusban tisztelendő János püspök.«

A lovasszobor oldalain még három ércszobor állott Miskolczy tanúsága szerint. Az emlékeket 1370-ben, Nagy Lajos uralkodása idején Demeter püspök készítette Kolozsváry Miklós fiaival, Márton és György mesterrel. A három szobor a három szent királyt, Istvánt, Imrét és Lászlót ábrázolta.”

Karácsonyi véleménye már csak azért is elfogadható, mert egy fülkébe falazva találták meg a szobrot. Kétségtelen tehát, hogy oltárdíszként készítették a török alóli felszabadulás után, miután már több ilyen szent szobrot is találtak.

A Bihar megyei és nagyváradi régészeti egyesület, ha becses műemlék lenne a szobor, azonnal intézkedett volna, hogy minél előbb folytassák az ásatásokat. Ám a megtalált szobor nyilvános bejelentését is egy későbbi időpontra halasztották. Az biztos, hogy a lelet nem vitte közelebb a kutatókat Szent László sírjának megtalálásához, mert az akkori vélemények szerint a királyt a Bethlenbástya felőli oldalon temették el, míg a most talált szobor a vár déli részében, az első udvaron került elő.

Lássuk, mit ír Bunyitay Vince tanulmányában Szent László sírjáról. „Egykorú feljegyzések s többszöri, kivált az 1883-iki ásatások kétségtelenné teszik, hogy a székesegyház a vár belső udvarának a közepén állt középkori szokás szerint hosszával napkeletről napnyugat felé. Úgy a krónikák képei s a templomok falfestményei, mint az 1883-ban feltakart épület nyomok szerint négytornyos bazilika volt, hasonlatos a máig fennlevő pécsi székesegyházhoz. De a XIV-ik században lényeges változáson ment keresztül. Ekkor ugyanis a fejedelmi Báthoriak egyik őse, András váradi püspök korának fényes, csúcsíves ízlésében újra építtette. Úgy azonban, hogy az új falak a régi székesegyházat egészen körülölelték, és így Szent László sírját régi helyén az új székesegyház is magába foglalta. Kétségtelen tehát, hogy a szent király egykori sírjának helye szintén a vár belső udvarára esik.”

Sajnos az 1895-ben talált szobor nem Szent László szobra volt, és a szent király sírjára sem bukkantak rá a régészek, legalábbis ez idáig.

Farkas László

Fénybe írt emlékezet

Mester és tanítványai címmel nyílt meg az Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület idei első fotótárlata a várban. A kiállítás rendhagyósága és eredetisége abban rejlik, hogy Tóth István fotóművész (AFIAP, ESFIAP) és az általa kiválasztott hetven tanítványa egy-egy fotográfiájából állt össze a kollekció. A koncepció az volt, hogy mindenki az általa legjobbnak, legfontosabbnak tartott fényképét adja oda a kiállításra, továbbá mindenki egyetlenegy mondatban fogalmazza meg: mit jelent számára a fényképezés, a fotóművészet. Japántól a Vajdasáig sokfelől jelentkeztek fotósok.

Tóth István fotóművész, az Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület elnöke az általa tartott fotóművészeti és -technikai tanfolyamok, valamint workshopok résztvevői közül választott ki hetven tanítványt. A meghívott végzősök Ausztriából, Kanadából, Kínából, az Orosz Föderációból, Japánból, Moldova Köztársaságból, Romániából, Szerbiából, Szlovákiából, Spanyolországból, Magyarországról és Ukrajnából küldték el alkotásaikat. Volt, aki személyesen vett részt az Euro Foto Art Galériában (amely FIAP-kiállítóközpontként is működik)

A vernisszázs egyik mozzanata: Bozsódi-Nagy Orsolya mint tolmács, Thurzó Sándor József, Balási Csaba, Camelia Bușu, Tóth István és Szűcs László

megtartott vernisszázsán, volt, aki online jelentkezett be. (Az egyesület a Körösvidéki Múzeummal és a Nagyváradi Városi Múzeummal partnerségben szervezte az eseményt, a bukaresti Summit Agro Kft. támogatásával.)

A tárlat anyagát **Szűcs László**, az *Újvárad* folyóirat főszerkesztője méltatta. Szólt arról, hogy elgondolkodtató, vajon milyen formában működik mester és tanítványai kapcsolata. Mi az, ami átadható, mi minden kerülhet a tanítvány művészi csomagjába? Kell egy bizonyos alap, amelyre aztán lehet építeni az elkövetkezőkben. Szükséges az érzékenység, a figyelem, a dolgok észrevétele, a pillanat megragadásának tudása – sok minden más mellett. Tudás és tehetség kiegészíti egymást. A fotográfiákon föllelhető a mesternek a tanítványokra gyakorolt hatása. Ám nem másolás ez, inkább arról van szó, hogy a tanítvány a saját maga képére alakítja mindazt, amit kapott.

Mindegyik fotográfia más-más történetet, világszemléletet, hangulatot villant fel. Tengert figyelő kutyák; cigarettára gyűjtő férfi és az őt figyelő cica; halászó ember és halászó vízimadár; idős nő rezignált arca; ködbe vesző város, a templomablakon sejtelmesen beszűrülő fény, s még sorolhatnók.

A váradi fotóművész, Tóth István a Tavi-rózsa Fotóklub (45 éve), illetve az Euro Foto Art Nemzetközi Egyesület (13 éve) elnökeként több száz fotótanfolyam szervezője és előadója volt, s ezeken mindmáig több ezer fotórajongó és -kedvelő vett részt Európából, Ázsi-

(folytatás a következő oldalon)

Fotó: Csiki János

Fénybe írt emlékezet

(folytatás az előző oldalról)

ából és Észak-Amerikából. Többen közülük a Nemzetközi Fotóművészeti Szövetség (FIAP) védnökségével szervezett különböző nemzetközi szalonok díjazottai lettek, különféle FIAP-kitüntetések kaptak, mint például: Valentina Stan EFIAP/p, Adela Rusu EFIAP/p, Ovi D. Pop EFIAP/g, Petrilă Gheorghe EFIAP vagy Ovidiu Gábor EFIAP. Az egykori tanítványok közül ketten, Adela Rusu EFIAP/p és Ovi D. Pop EFIAP/g a Nagyváradon szervezett fotográfus-tanfolyamok oktatói lettek.

Az ünnepségen online jelentkezett be és szólt a jelenlévőkhöz Tazaki Rjuicsi, a Jokohamai Japán Duna Fotóklub (az EFA partner-egyesülete) elnöke, ketten a Kárpát-medencei technikai és fotóművészeti tanfolyam végzősei közül, Erdélyi Olívia (Királyhalom, Vajdaság) és Jusztin László (Óbecse, Vajdaság), továbbá Morvay-Szabó Edina, a nagyváradi technikai és fotóművészeti tanfolyam végzőse. Méltatták a váradi egyesület és Tóth István sokrétű tevékenységét.

Camelia Bușu újságíró, továbbá Balási Csaba csíkszeredai fotóművész, a FIAP romániai kapcsolattartója ugyancsak hangsúlyozta Tóth István szerepét az újabb fotóművész-nemzedékek képzésében. A felszólalások között Thurzó Sándor József brácsaművész muzsikált.

Lehetett látni magukkal ragadó felvételt, ki-ki ízlése szerint választhatott, melyek tetszenek neki legjobban. Voltak találó megfogalmazások is, mint például Matus Dóra mondata: „A fotóművészet a halhatatlanság eszköze – fénybe írt emlékezet.”

Tóth Hajnal

Koizumi Maszaaki fényképe

Téglás Rezső fotográfiája

Csoportkép
megnyitó után

Fotó: Csiki János

Kiállított festményeit elajándékozta

Molnár Zoltán érmihályfalvi amatőr festőt nagyon rég ismerem. Sokszor megcsodáltam alkotásait, legtöbbször a Nyíló Akác Napok alkalmával, de nem csak Mihályfalván mutatta be munkáit. Végzettségét tekintve állategészségügyi mérnök. Az érmelléki városi könyvtárban nemrégiben nyílt legutóbbi kiállítása után beszélgettem vele.

A közösségi oldalról jutott tudomásomra, hogy Molnár Zoltán az érmihályfalvi könyvtárban állítja ki festményeit. Odaérkezésem előtt néhány nappal azonban a látogatók között kiosztották a képeket, majdnem mindegyiket elvitték, csak néhány maradt még a könyvtárban. A két könyvtárosnő egy listát nyújtott át Molnár Zoltánnak azoknak a nevével, akik alkotásaihoz hozzájutottak. Azért, hogy én is jobban be tudjak tekinteni munkájába, beszélgetőtársam több festményt is magával hozott. Ezekből én is választhattam egyet. Ezúton is köszönöm.

Molnár Zoltán immár tíz éve nyugalmazott állattenyésztő mérnök. Érkörtvélyesen született 1951-ben, a középiskolát Érmihályfalván járta ki, az egyetemet Kolozsváron végez-

Molnár József nyugdíjasként foglalkozhatott igazán a festéssel

Legtöbb kiállított képe gazdára talál

te el. Pályáját Érsemjénben kezdte, aztán Kiskerekiben, Érbogyoszlón, végül Érmihályfalván dolgozott. A képzőművészethez való vonzódásáról is kérdeztem.

– Már az egyetemi évek előtt, az iskolában sokat rajzoltam, de mondhatom, mint kisgyerekek is vonzott a rajzolás. Nagyon szerettem a könyveket, és a könyvekben látott rajzokat és illusztrációkat próbáltam másolgatni. Nem felejttem el sohasem, hogy a legelső komolyabb rajzomat tussal készítettem. Alexandru Vlahuță képét festettem meg, s ennek eredményeként elterjedt a líceumban, hogy milyen szépen rajzol Molnár Zoli. Az egyetemen aztán ég és föld volt a különbség az én rajzterhetőségem és az ott tanult állattenyésztés között. Az viszont nagyon jó volt, hogy minden kolozsvári festészeti kiállításon igyekeztem részt venni. Jártam a város múzeumait. Rajzaimmal felkeresem Gy. Szabó Bélát is, s ő azt mondta, érdemes ezzel foglalkoznom. Az egyetem után, amikor Kiskerekibe kerültem, egy kicsit nyugodtabb volt az élet, és szabadidőmben újra festettem. Utána jött a forradalom,

(folytatás a következő oldalon)

Biharország – portré

Kiállított festményeit elajándékozta

(folytatás az előző oldalról)

➤ más események, már nem az állattenyésztés lett a fő feladatom, földkiméréssel foglalkoztam. Albisnak szinte a fél határát én mértem ki egy odaváló brigádossal, Lukács Jóska bácsi segítségével, aki jól ismerte a terepet. Tehát el voltam foglalva a munkámmal. Miután nyugdíjba mentem, rám szakadt a rengeteg szabadidő, és az érmihályfalvi Marcsó József Alkotókör felvett a tagjai közé. A kör egyik tagja, Kovács Éva azt tanácsolta, végezzem el Nagyvárdon a Francisc Hubic népi művészeti iskola hároméves tanfolyamát. El is mentem az iskolába, a titkárságon jelentkeztem, hogy beiratkozzak. Akkor már több mint hatvanéves voltam, s azt még hozzá kell tennem, hogy amikor jelentkeztem, már elkezdődött a tanítás. Elmondtam az óhajomat, a titkárnő pedig megkérdezte: milyen idős a gyerek, akit be akar írni? Mikor mondtam, hogy én iratkoznék be, nagy nevetés tört ki az irodában. Mit tehettem, én is nevettem. A lényeg az, hogy Holló Kinga csoportjába kerültem, a grafika szakra. Úgy néztem ki a tanítványok közt, mint számár a birkák közt, sokszor volt is nevetés az órákon. De minden jól telt, három éven keresztül nagyon sokat tanultam, hetente egyszer jártam be az órákra. Amíg Holló

Lakóhelye, az érmelléki város a fő témája

Az épp felújítás alatt álló Gizellamalom is vászonra került

Kinga fél évig Svédországban volt tanulmányúton, addig az édesapjával, Holló Barnával tanultunk. Nagyon jó viszonyba kerültem vele, szinte barátságnak mondhatóba. Ez a három év kinyitotta a látókörömet, másképpen láttam a festészetet, elkezdtem olajfestékekkel dolgozni. Most már csak akrillal dolgozom. Ezt

Önarckép

Érmelléki tájak

szeretem. Kiállítottam itt, Mihályfalván szinte minden évben, de olyan esztendő is volt, amikor két tárlatom is nyílt. Megkaptam az érmelléki kisvárosban a kulturális téren kiemelkedő tevékenységért évente kiosztott Pódium díjat. Amióta csak működik Mihályfalván az alkotótábor, mindig részt vettem, sőt más településen, akár Magyarországon szervezett alkotótáborokban is jelen voltam. Voltam Balmazújvároson, Hegyközpályiban, itt Holló tanár úr szervezett tábort. Sokat tanultam és sok tapasztalatot szereztem ezeken az alkalmakon. Közben tavaly lecsapott rám – de szigorúan – egy betegség, de a Jóisten segítségével megbirkóztam vele. Kétszer műtöttek, legutóbb közel egy éve, kezeléseken estem át, állandó megfigyelés szükséges, de hála Istennek, a gyógyulás felé haladok.

Molnár Zoltánt arról a szokatlan kezdeményezésről is faggattam, hogy a látogatók hazavihették a könyvtárban kiállított alkotásait.

– Tavaly decemberben a helyi városi könyvtárban kiállítottam 41 festményemet. Meghirdettük a helyi portálokon, hogy hálából teszem ezt, mivel a gyógyulás útján haladok. Az orvosok azt mondták, öt évig kell megfigyelés alatt legyek, ebből egy év már eltelt. Máskülönbén jól érzem magam, és nagyon örülök annak, hogy a kiállított munkáimból harminchármat elvittek. Voltak, akik megpróbálták megkönyvékezni hálából, hogy anyagilag támogassanak, de ezeket a próbálkozásokat visszautasítottam, semmit sem fogadtam el.

Biharország – portré

– Szóljon az alkotásairól, mi foglalkoztatja leginkább?

– Ma már főként az interneten figyelgetem a különböző irányvonalakat, alkotásokat, sokat ihletődöm innen. De az eredeti inspirációm Érmihályfalva és környéke, ennek a vidéknek a jellegzetes tájait és épületeit szeretem megfesteni. Az egyik unokámmal biciklivel bejártuk Mihályfalva szinte minden utcáját, és ahol valami olyat láttam, ami megtetszett, azt lefényképeztem, és megfestettem. Még van a tarsolyomban ezekből, amiket még meg kell festenem. Természetesen minden technikát kipróbáltam, és néha egy-egy világhírű festőművész alkotását is megfestem magam, de ezeket nem szoktam mutogatni. Két lányom van, a kisebbik Budapesten, a nagyobbik Nagybányán él. Nagyon szeretik a festészetet, s ennek nagyon örülök. Ezelőtt két évvel nagyon sok munkám összegyűlt, volt köztük néhány nagy méretű is. Ezekből értékesítettem, s amikor kocsit vásároltam, a költségek egyharmadát az eladott képek fedezték – erre nagyon büszke vagyok. Aztán, ma sem tudom megmagyarázni, miért tettem, talán a sok negatív élmény miatt, ami engem ért, összeszedtem a festményeimet, még a kiállítottakat is, és mind elégettem, de még az ecseteket, festőállványt is, mindent. Ez tavasszal volt, és ősszel, amikor a feleségem újra elment Nagybányára a lányomhoz, egyedül maradtam, jöttek a hosszú téli esték, és újra hozzáfogtam festeni.

Dérer Ferenc

Milan Kundera gondolata

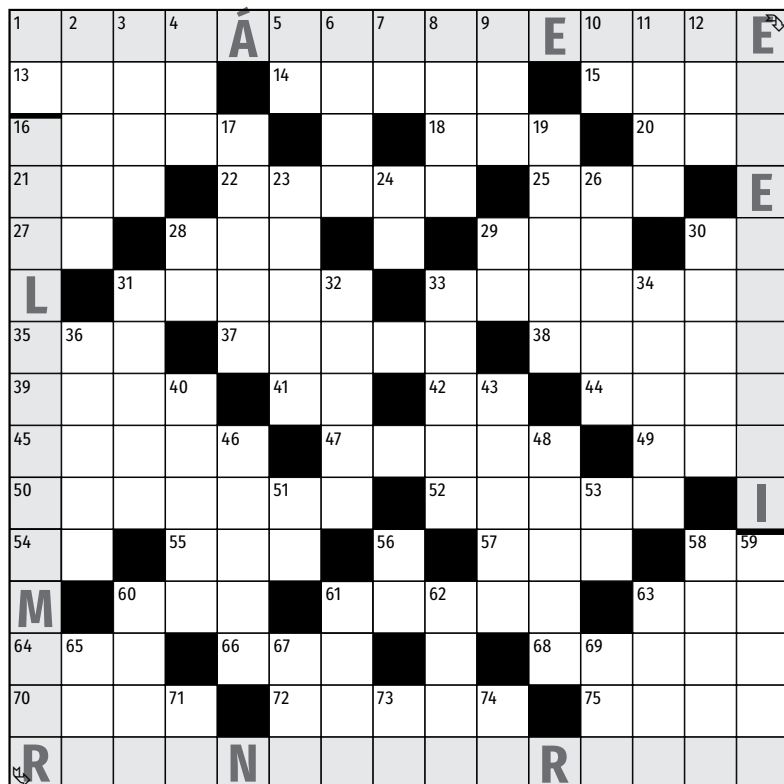
Az elismert cseh író anyanyelvén és francia nyelven alkotott. Egyik megállapítását idézzük a rejtvényben a **vízszintes 1.** és a **függőleges 16.** alatt.

VÍZSZINTES: **13.** Vulkánból kitörő kőzet. **14.** Franciaország leghosszabb folyója. **15.** Csodatévő kehely a legendákban. **16.** Valódi. **18.** Az a másik. **20.** Ausztria és Lengyelország gépkocsijele. **21.** A Tisza bal oldali mellékfolyója. **22.** Ókori zsidó pénzegység. **25.** A szarvas nőténye (rég.). **27.** Gyakori kötőszó. **28.** Kézben tart. **29.** Vegyi hatással ronszol. **30.** Gabon határai! **31.** Házhely. **33.** Becsített. **35.** Olaszország olimpiai jele. **37.** Chateaubriand kisregénye. **38.** Feszíté. **39.** Gyógyító eljárás. **41.** Főzi egynemű betűi. **42.** Tarka rész! **44.** Az íj húrja. **45.** Illat és zamat együttesen. **47.** Rádiólokátor. **49.** Német, máltai és spanyol autók betűjele. **50.** Hideg, hófúvásos idő. **52.** Nagy költőnk (János). **54.** Az -on párja. **55.** ... Carrere – énekesnő, modell és színésznő. **57.** Becézett Ádám. **58.**

Lám. **60.** Fél ciklus! **61.** A szerelmi költészet műzsája. **63.** Vonatkozó névmás. **64.** A berillium és a kén vegyjele. **66.** Tas vezértársa. **68.** Fejlődésében segít. **70.** Kázus. **72.** Régi váltópénz. **75.** Magyar színésznő (Denise).

FÜGGŐLEGES: **1.** Az alumínium vegyjele. **2.** Bűvész. **3.** Kossuth-díjas színész (István, 1931–2014). **4.** Gyom. **5.** Hollandia autójele. **6.** Város Anglia északkeleti részén. **7.** Karika közepe! **8.** Sóstó a Turáni-alföldön. **9.** Tagadószó. **10.** Milligramm – rövid. **11.** Hacsaturján személyneve. **12.** Romlott (tojás). **17.** Olasz sziget. **19.** Szeretlaka. **23.** ... Eszter – Németh László regénye. **24.** A közeli. **26.** Közel-keleti országba való. **28.** A vas vegyjele. **29.** Éjfél tart. **30.** Életre keltett agyagszobor. **31.** Román légitársaság. **32.** Egyiptom fővárosa. **33.** Magyar énekesnő (Beáta). **34.** ... bear – játékmackó Angliában. **36.** Torino monarchiabeli neve. **40.** Olasz hegedűkészítő mester. **43.** Drágakövek súlyegysége. **46.** Női név. **48.** Nemesgáz. **51.** Kicsinyítő képző. **53.** Mutató szócska. **56.** Megszólítás. **58.** Japán festő, szobrász, keramikus (Maszuo). **59.** ... Vénusz – híres márványszobor. **60.** Európai nép. **61.** Sajtjáról híres holland város. **62.** Fél-sziget Délnyugat-Ázsiában. **63.** Ünnepelesen beiktat. **65.** Irodalmi rendezvény. **67.** Pengedarab! **69.** Generáció része! **71.** A tantál vegyjele. **73.** A -re párja. **74.** Sütő András névbetűi.

Barabás Zsuzsa

Segélyhívószám gyermekeknek

Január 5. óta él a 119-es vész hívószám, melyen a gyermekekkel szemben elkövetett visszaélésekről tehetnek bejelentést maguk az érintettek vagy azok, akik tudnak gyermekek bántalmazásáról, kihasználásáról, elhanyagolásáról.

Az éjjel-nappal hívható telefonszám életre hívásáról a 2021/105. számú sürgősségi kormányrendelettel döntöttek. Ennek nemcsak az a célja, hogy idejében kiszűrjék a gyermekek elleni visszaélést, hanem az is, hogy a gyermekvédelmi szakemberek segítségével időben közbe is lépjenek, ha a gyermekek testi-lelki épsége veszélyben van. A segélyhívószám létrehozása annak a programnak a része, amellyel a járványhelyzet gyermekekre gyakorolt hatását próbálják csökkenteni Romániában.

A 119-es vész hívószám január 5-i elindításáról szóló kormányközleményből megtudtuk, hogy az országban működő 47 gyermekvédelmi igazgatóság székhelyén található az a diszpécser szolgálatok, amelyeknek a munkatársai a nap 24 órájában fogadják a hívásokat. A hívásokat fogadó szakemberek egy integrált digitális platformot használnak, mely összeköttetésben áll a 112-es segélyhívó számmal, így ha például a gyermek életveszélyben van, a megfelelő hatóságok veszik át a hívást, és járnak el az ügyben. Minden megyében létrehoztak egy sürgősségi gyermekvédelmi csoportot, hogy annak tagjai ugyancsak éjjel-nappal közbeléphessenek baj esetén. Ha

a gyermeknek csak lelki-érzelmi támogatásra van szüksége, akkor például az igazgatóságok pszichológusaihoz kapcsolják őket, de minden hívást nyomon követnek, egyetlen eset sem zárulhat megoldás nélkül, áll a közleményben.

Arról, hogy a leírtak hogyan is működnek például megyénkben a gyakorlatban, **Szántó Ildikót**, a Bihar Megyei Szociális és Gyermekvédelmi Igazgatóság gyermekvédelmi szakszolgálatának vezetőjét kérdeztük. Mint mondta, az igazgatóságtól két öttagú csapat vesz részt a munkában, ők szakemberek, szociális munkások, pszichológusok stb. Öten a hívások fogadásával és kezelésével foglalkoznak. Fontos tudni, hogy nemcsak a gyermekek, hanem családtagok, rokonok, ismerősök is jelezhetik a 119-es számot hívva, ha gyermekek fizikai, érzelmi vagy éppen szexuális bántalmazásáról, gazdasági kihasználásáról, elhanyagolásáról tudomást szereznek – emelte ki a szakszolgálat vezetője. Szélsőséges helyzetben, például bűncselekmény esetén azonnal értesíthetik a rendőrséget, az átveszi az ügyet vagy eljár a gyermekvédelmi szakemberek mellett. A hívásokat rögzítik, és nyomon követik a bejelentések sorsát.

A megyéből bárholnan hívhatják őket – tette hozzá Szántó Ildikó –, további öt kollégájából áll ugyanis az a sürgősségi csoport, melynek az a dolga, hogy a helyszínen ellenőrizze az egyes bejelentéseket, kivizsgálja az egyes ügyeket. Ők szükség esetén sürgősségi eljárással akár ki is emelhetik a bántalmazott gyermeket a családból vagy a közösségből, de szaktanácsot is adhatnak a családnak, és abban is segíthetnek, hogy egy pszichológus hallgassa meg a gyermeket.

Ami a program előkészítését illeti, a Különleges Távközlési Hálózat több mint száz szakembere segítette a megfelelő készülékek beszerzésében és a diszpécser képzésében. Országszerte 280 diszpécser várja a hívásokat, a sürgősségi csoportokban pedig százánál több szakember áll készen a beavatkozásra. Félő, hogy lesz munkájuk.

Fried Noémi Lujza

RÉGEN ÉS MOST ○ A nagyváradai Bémer tér látható ezúttal képeinken. A fenti az 1940-es években ábrázolja a megyeszékhely központi részét, alsó fotónk pedig egy idén januári fagyos napon készült. A régi képen látható, hogy eleink igyekeztek emberközelivé, otthonossá tenni a teret, növényekkel, padokkal, igazi közösségi térre alakítani az amúgy is szép teret. Az új kialakítású közterület ellenben sivár és egyáltalán nem emberközelí

Kép és szöveg: Farkas László

9 771583 061009